INIMĂ SLABĂ
Nuvelă

Sub acelaşi acoperămînt, în aceeaşi locuinţă, la etajul trei, stăteau doi tineri colegi de birou : Arkadi Ivanovici Nefedevici şi Vasea Şumkov . Se înţelege de la sine că autorul simte nevoia de a da o explicaţie cititorului : de ce unul dintre eroi este desemnat cu numele său întreg, iar celălalt printr-un diminutiv, chiar şi pentru ca nu cumva asemenea procedeu de exprimare să fie considerat, de pildă, ca nepoliticos şi, în parte, familiar.
Dar pentru aşa ceva ar fi fost necesar să se explice cu anticipaţie şi să se determine gradul, vîrsta, profesia, funcţia şi, în sfîrşit, caracterul celor două personagii. Cum există mulţi scriitori de soiul acesta, care îşi încep opera exact aşa, de aceea autorul povestirii de faţă, numai şi numai ca să nu semene cu dînşii (cu alte cuvinte, cum ar zice unii, din pricina nemărginitei sale vanităţi) s-a hotărît să pornească de-a dreptul cu acţiunea. încheind această introducere, autorul începe astfel :
In ajunul Anului nou, Şumkov se întoarse acasă pe la orele şase seara. Arkadi Ivanovici, care era culcat în pat, se trezi şi cu ochii mijiţi îl privi pe prietenul său. II văzu îmbrăcat în cel mai elegant costum civil al său, cu un plastron alb ca neaua. Această împrejurare, bineînţeles, îl miră. „Oare unde are de gînd să se ducă Vasea, pus astfel la punct? Şi nici n-a luat prînzul acasă 1"
Intre timp, Şumkov aprinse luminarea, iar Arkadi Ivanovici ghici numaidecît că amicul său avea intenţia de a-l deştepta ca din întîmplare. într-adevăr, Vasea tuşi de vreo două ori şi tot

Je atîtea ori făcu ocolul odăii. Apoi, chiar ca din nebăgare de seamă, scăpă din mînă pipa, pe care se apucase, chipurile, s-o umple cu tutun, stînd în colţul de lîngă sobă. Arkadi Ivanovici de-abia se stăpîni să nu pufnească în rîs.
— Vasea, nu mai umbla cu şiretlicuri! îi spuse el.
— Cum, nu dormi, Arkaşa ?
— Zău că n-aş putea să-ţi răspund exact; dar parcă nu dorm.
— Ah, Arkaşa ! Bună seara, scumpul meu ! Ehei, frăţioare ! Ehei, frăţioare ! Nici nu-ţi trece prin minte ce am să-ţi spun 1
— Hotărît că nu-mi trece. Ia, dă-te mai aproape !
Parcă atîta şi aştepta Vasea. Se apropie numaidecît de dînsul, fără să se aştepte cîtuşi de puţin la vreo viclenie din partea lui Arkadi Ivanovici, care îl apucă cu dibăcie de mînă, îl răsuci şi-l răsturnă în pat. Suindu-se peste dînsul, începu să-l buchisească cum se cuvine — ceea ce făcea, pare-se, o nespusă plăcere veselului Arkadi Ivanovioi.
— Te-am găbjit, izbucni el. Am pus mîna pe tine!
— Arkaşa, Arkaşa, ce faci ? Lasă-mă în pace, pentru numele lui Dumnezeu, dă-mi drumul, îmi nenoroceşti fracul!
— N-ai nevoie de dînsul. Ce-ţi trebuie frac ? De ce eşti aşa de credul şi te prinzi atît de uşor în laţ ? Hai, spune-mi pe unde ai hoinărit ? Unde ai luat prînzul ?
— Uf, pentru Dumnezeu, lasă-mă odată în pace !
— Unde ai prînzit ?
— Tocmai despre asta şi vreau să-ţi povestesc.
— Atunci zi-i!
— Dar mai întîi dă-mi drumul!
— Ba nu-ţi dau drumul pînă nu-mi istoriseşti totul.
— Arkaşa, Arkaşa ! Nu-ţi dai seama că aşa nu pot, mi-e imposibil ! răcni firavul Vasea, zbătîndu-se ca să scape din puternicele labe ale amicului său. Există doar nişte subiecte...
-— Ce fel de subiecte ?
-— Nişte subiecte pe care dacă începi să le povesteşti în postura asta, pierzi orice demnitate. Mi-e peste putinţă aşa. Ar apărea ridicole, şi lucrul nu-i de loc ridicol, ci, dimpotrivă, foarte important.
— Dă-le încolo de lucruri importante ! Ce-i mai fi scornit ? Tu povesteşte-mi aşa ca să-mi vină a rîde, aşa să-mi povesteşti. Nici nu vreau să aud de lucruri importante. Altfel, ce prieten mi-ai fi ? Spune-mi, ce fel de prieten mi-ai fi, hai ?

— Arkaşa, zău ca aşa nu merge !
— Altfel nici nu vreau să aud...
— Ei bine, fie şi aşa, Arkaşa, începu Vasea, aşezat de-a curmezişul patului, silindu-se din răsputeri să dea cît mai mare greutate cuvintelor sale. Arkaşa, o să-ţi spun, cred ; numai că...
— Ce mai e ?

— Află că m-am logodit!
Fără a scoate o vorbă, Arkadi. Ivanovici îl înşfacă pe Vasea în braţe ca pe-un copil, cu toate că acesta nu prea era scund, ci destul de lung, dar pirpiriu ; şi începu, pe tăcute, să-l poarte ca pe un fulg dintr-un colţ în altul prin odaie, prefăcîndu-se că-] leagănă.
— Află, logodnicule, că acuşi am să te înfăş ca pe-un ţînc. Văzînd însă că Vasea stă cuminte în braţele sale, fără să se mişte şi să spună nici pîs, se răzgândi pe loc şi, pesemne, îşi dădu seama că mersese prea departe cu gluma. II aşează în mijlocul camerei şi-l sărută pe obraz cu cea mai sinceră prietenie.
— Vasea, nu eşti supărat ?
— Ascultă-mă, Arkaşa...
-— Am făcut-o, ca de Anul nou.
— Lasă asta, nu-i nimic. Dar oare de ce eşti aşa de nebunatic, ştrengarule ? De eîte ori nu ţi-am spus : Arkaşa, zău că n-ai nici un haz ; n-ai haz, şi pace !
— Dar nu-i aşa că nu te superi ?
-— De loc ! De altfel, ştii prea bine că nu mă supăr niciodată, pe nimeni. Numai că tu m-ai amărît, mă-nţelegi ?
— Adică cum te-am amărît ? în ce fel ?
— Venisem la tine ca la un prieten, cu inima deschisă, ca să-mi revărs în faţa ta tot sufletul şi săi-ţi povestesc despre fericirea mea...
-— Despre ce fericire ? De ce nu-mi spui ? -— Bine, dar ţi-am spus doar că mă însor ! răspunse cu ciudă Vasea, căci era într-adevăr cam scos din sărite.
— Tu ?! Tu te însori! Va să zică e adevărat ? zbieră Arkaşa cît îl ţinea gura. Nu, nu... Dar ce-i asta ? îmi vorbeşti şi-ţi curg lacrimi pe obraz ! Vasea, Vasiuk dragă, băieţaşul meu, linişteşte-te I E adevărat, hai ? şi Arkadi Ivanovici se aruncă din nou spre dînsul, ca să-l cuprindă în braţe.
— îţi dai seama, măcar acum, de natura celor întîmplate ? zise Vasea. Ştiu doar că eşti bun, că-mi eşti prieten. Eu vin la tine cu atîta bucurie, cu încîntare sufletească, şi deodată întreaga-mi

u„
bucurie, iot avîntul inimii mele am fost nevoit să ţi le destăinu-iesc tăvălindu-mă de-a curmezişul patului, fără pic de demnitate... Mă înţelegi, Arkaşa, urmă Vasea, rîzînd reţinut. Ţi-am povestit totul ca un măscărici, pe cînd eu — în clipele acelea — nici nu-mi aparţineam în întregime mie însumi. Doar nu puteam înjosi lucrul acesta... Mai lipsea să mă întrebi : cum o cheamă ? Uite, îţi jur că nici mort nu ţi-aş fi răspuns.
— Dar de ce ai tăcut atîta vreme, Vasea ? Dacă mi-ai fi spus totul mai înainte, nu m-aş fi apucat să şuguiesc, exclamă Arkadi Ivanovici într-un acces de sinceră deznădejde.
— Hai, ajunge acum, destul! Eu, cum să-ţi spun... Doar îţi dai seama de ce s-au întîmplat aşa toate acestea, fiindcă am inimă bună. De aceea mi-e şi necaz că nu ţi le-am putut spune, cum aş fi vrut, ca să te fi bucurat şi să-ţi fi făcut plăcere, povestindu-ţi-le pe-ndelete şi împărtăşindu-ţi-le după cuviinţă... Zău, Arkaşa, te iubesc atît de mult, încît — dacă n-ai fi fost tu — poate nici nu m-aş fi însurat şi nici n-aş fi avut chef să mai trăiesc pe lumea asta !
Arkadi Ivanovici, care era extrem de sensibil, rîse şi plînse în acelaşi timp, ascultîndu-l pe Vasea. Acesta — la fel... Apoi amîn-doi se aruncară din nou unul în braţele celuilalt şi dădură uitării cele ce se întîmplaseră.
— Cum aşa, tam-nesam ? Vasea, istoriseşte-mi, de-a fir-a-păr ! Măi frate-miu, iartă-mă, sînt uimit, nu mai pot de uimire ! Parcă m-a lovit un trăsnet, pe legea mea ! Dar nu se poate, frate, e cu neputinţă una ca asta, sînt numai scornituri de-ale tale, zău că tu le-ai născocit, ai minţit ! Nu ? răcni Arkadi Ivanovici şi se uită cu sinceră îndoială în ochii lui Vasea ; dar văzînd într-înşii o strălucită confirmare a unei intenţii ferme de a se însura cît se poate de curînd, se aruncă pe pat şi începu să facă tumbe de entuziasm, încît se cutremurară toţi pereţii.
-— Vasea, şezi aici ! strigă la dînsul, aşezîndu-se, în sfîrşit, pe pat în capul oaselor.
— Nici nu ştiu, frate, nici nu ştiu cum să încep, şi nici cu ce! Amîndoi, tulburaţi de bucurie, se priviră unul pe altul.
— Cine-i, Vasea ?
— Din familia Artemiev ! rosti Vasea cu glasul sugrumat de emoţie.
— Nu, zău ?
— Ştii doar că-ţi împuiasem urechile cu familia asta ; apoi, nu ţi-am mai pomenit de ea, iar tu n-ai băgat de seamă nimic. Vai, Arkaşa, dacă ai şti cît m-a costat faptul de a mă fi ascuns faţă de

..,
tine ! îmi era teamă să-ţi spun ceva ; da, mă temeam ! Mă gin-deam că totul s-ar putea strica ; iar eu sînt îndrăgostit, Arkaşa ! Doamne, Dumnezeule ! Asta-i povestea, începu Vasea, întreru-pîndu-se mereu, de emoţie. Fata a mai avut un logodnic, acum un an. Acesta, pe neaşteptate, a fost trimis undeva în interes de serviciu. L-am cunoscut şi eu. Era unul, nu ştiu cum, Doamne iartă-mă ! Şi aşa, n-a mai scris de loc. I s-a prăpădit urma. L-au aşteptat cit l-au aşteptat. Ce-o fi însemnînd tăcerea lui ? Cînd, deodată, ce să vezi, cu vreo patru luni în urmă, logodnicul se întoarce, însurat gata, şi, bineînţeles, nici nu mai calcă pe la Arte-mievi. Ce grosolănie ! Ce josnicie ! Şi nici n-avea cine să le ia apărarea ! A plîns cît a plîns, sărmănica de ea ! Iar eu m-am îndrăgostit de

dînsa. De fapt o îndrăgisem de mult. Totdeauna îmi fusese dragă. Am început s-o consolez, şi mam tot dus pe la ei, m-am tot dus. Apoi, drept să-ţi spun, nici eu nu ştiu cum s-au petrecut lucrurile, că şi ea s-a îndrăgostit de mine. Acum o săp-tămînă nu m-am mai putut stăpîni, am început să plîng, am plîns chiar cu hohote şi i-am mărturisit totul — adică c-o iubesc, într-un cuvînt, totul!... „Şi eu sînt pe cale să mă îndrăgostesc de dumneata, Vasili Petrovici, dar îs o fată săracă şi — să nu rîzi de mine — nici nu cutez să iubesc pe careva." Înţelegi, frate ? înţelegi ?... Pe loc ne-am şi juruit să ne logodim. Mam gîndit ce m-am gîndit, m-au frămîntat gîndurile şi în sfîrşit i-am vorbit: „Cum să-i spunem măicuţii ?" Ea-mi răspunse : „E greu de tot, mai aşteaptă puţin. I-i frică. Acum, poate nici nu va mai vrea să mă deie. Plînge şi ea, sărmana !." Iar eu, fără să fi suflat vreun cuvînt, tranc 1 îi trîntesc bătrînei vestea. Lizanka îi cade în genunchi ; eu alături... şi ea — ce să facă ? — ne dă blagoslovenia. Arkaşa, Arkaşa ! Scumpule ! Vom locui împreună. Da-da. Eu de tine n-am să mă despart pentru nimic în lume.
— Vasea, cînd stau şi te privesc, zău că nici nu-mi vine a crede, îţi jur că-i aşa. Pe legea mea, parcă totul nu-i decît o părere... Ia ascultă. Cum ? Adică te însori cu adevărat ? Cum n-am ştiut şi eu, hai ? într-adevăr, Vasea, trebuie să-ţi mărturisesc, măi frate, mă gîndisem şi eu să mă însor. Iar dacă te însori tu, atunci mi-i totuna. Ei, să fie într-un ceas bun cu noroc !...
— Frate, rni-i inima atît de împăcată, iar sufletul mi-i aşa de uşurat... zise Vasea, sculîndu-se şi păşind emoţionat prin odaie. Nu-i adevărat, nu-i aşa, nu-i adevărat ? Nu simţi şi tu acelaşi luoru ? Vom trăi, desigur, sărăcăcios ; dar vom fi fericiţi. Asta nu-i
438
0 himeră. Fericirea noastră nu-i doar o poveste scoasă din cărţi, ci vom fi aievea fericiţi 1
Vasea, Vasea, ascultă ceva !
.— Ce anume ? întrebă Vasea, oprindu-se în faţa lui Arkadi Ivanovici.
— Mi-a venit aşa, un gînd. Zău că mi-e şi teamă să ţi-l spun! Iartă-mă, dar fii bun şi împrăştie-mi îndoielile. Oare din ce ai să trăieşti ? Eu, după cum ai văzut, sînt încîntat că te însori. Sînt aşa de încîntat, bineînţeles, că nici nu mă pot stăpîni, dar — din ce ai să trăieşti ? Hai ?
— Ah, Doamne, Dumnezeule ! Ce fel de om mai eşti, Arkaşa ! zise Vasea, privindu-l pe Nefedevici cu adîncă uimire. Ce te-a apucat ? Chiar bătrîna n-a stat nici o clipă la îndoială, cînd i-am arătat lămurit situaţia. Mai degrabă întreabă-mă din ce trăiesc amîndouă ? Numai cinci sute de ruble pe an pentru trei persoane — asta-i toată pensia rămasă de pe urma răposatului. Au trăit din ea fata, bătrîna şi un frăţior. Şcoala acestuia din aceiaşi bănuţi se plăteşte. Vezi acuma cum o duc ! Pe lîngă acestea, tu şi cu mine sîntem adevăraţi capitalişti! Iar eu, ştii bine, scot într-un an mai bun chiar şapte sute de ruble.
— Ascultă-mă, Vasea, iartă-mă, te rog. Dar eu stau aşa şi zău că mă gîndesc oum să nu se încurce lucrurile. De unde şapte sute ? Numai trei sute...
— Trei sute ? Dar Iulian Mastakovici ?[2] Pe dînsul la-i uitat ?
— Ei, şi tu : Iulian Mastakovici! Dar asta-i, măi frate-miu, o afacere nesigură. Asta nu se potriveşte cu o leafă de trei sute de ruble, fiecare rublă din ea fiind ca un prieten de credinţă. Iulian Mastakovici, fără îndoială, este chiar un om mare. îl stimez, îl înţeleg, cu toate că-i cocoţat atît de sus. Zău că-l şi iubesc, fiindcă şi el te iubeşte pe tine, ba te şi răsplăteşte pentru munca ta, deşi ar fi putut să nu cheltuiască nici o leţcaie, detaşînd de-a dreptul încă un slujbaş pe lîngă cabinetul său, dar recunoaşte şi tu, Vasea... ascultă-mă : eu doar nu vorbesc în vînt. Sînt de acord că-n tot Petersburgul n-ai să găseşti un scris mai frumos decît al tău... sînt gata oricînd să convin, încheie încîntat Nefedevici, dar, Doamne fereşte ! într-o bună zi poţi să nu-i mai placi, să nu-i mai intri în voie, să-i înceteze afacerile sau să ia pe un altul în locul tău... în sfîrşit, cîte nu se pot întîmpla ! Doar Iulian Mastakovici azi e, şi mîine nu-i, Vasea...
— Ascultă, Arkaşa, dacă judecăm aşa, atunci din clipă în clipă poate să ne cadă plafonul pe cap...
439
— Desigur, desigur... Vorbesc şi eu aşa, într-o doară...
— Ba nu, ascultă-mă, ascultă aici. Uite ce : în ce chip crezi că s-ar putea despărţi el de mine ? Nu, te rog, ascultă ce vreau să-ţi spun. Doar ştii că eu îndeplinesc toate cele cu mare hărnicie. Iar el e atît de bun ! Chiar azi, Arkaşa, mi-a dat cu mîna lui cinci ruble de argint !
— Nu mai spune, Vasea ? înseamnă că ai primit o gratificatie?
— Ce gratificatie ? Mi-a dat din buzunarul său. Mi-a spus : „Tu de cinci luni, frate, n-ai mai primit nici un ban. Vrei să-i iei? îţi mulţumesc, zice, îţi mulţumesc, sînt mulţumit... Nu lucrezi doar de pomană pentru mine — pe legea mea ! Asta mi-a spus. Iar mie mi s-au umplut ochii de lacrimi, Arkaşa, Dumnezeule mare !
— Ascultă, Vasea, ai isprăvit de scris hîrtiile acelea ? — Nu... încă nu le-am isprăvit.
— Va... senka ! Ingeraşule ! Ce-ai făcut ?
— Ascultă, Arkadi, nu-i nimic. Mai am două zile pînă la termen. O să le mîntui...
— Cum se face că nu le-ai scris pînă acum ?
— Ei vezi, ei vezi ? îmi arunci o privire atît de dojenitoare, încît mi se întorc pe dos toate măruntaiele şi simt o strtngere de inimă! Şi ce-i cu asta ? Totdeauna mă dobori aşa! începi să ţipi: a-a-a!!! Stai şi chibzuieşte un pic. Ce-i cu asta? Am să le sfîrşesc, zău că am să le sfîrşesc...
•— Şi ce-i dacă n-ai să le termini ? răcni Arkadi, sărind din pat. Doar el ţi-a şi dat astăzi o gratificatie ! Şi tu ai de gînd să te însori... Văleleu !...

— Nu-i nimic, nu-i nimic, începu să răcnească Şumkov. îndată mă pun la scris, chiar în clipa asta mă aşez. Nu-i nimic !
— Cum de nu te-ai ţinut de lucru, Vasiutka ?
— Uf, Arkaşa ! Crezi c-am mai putut sta locului ? Nu ştii în ce hal eram ? Abia şedeam la birou. Nici inima nu mi-o simţeam în mine. Vai, vai! Acum am să stau o noapte la scris, mîine altă noapte, iar poimîine încă una, şi gata !
— Ţi-a mai rămas mult ?
— Nu mă mai necăji, pentru numele lui Dumnezeu, nu mă mai necăji, taci din gură !
Arkadi Ivanovici se apropie de pat în vîrful degetelor şi se aşează. Apoi, brusc, dădu să se scoale ; dar se răzgîndi, amintin-du-şi că şi-ar putea încurca prietenul, deşi, din pricina emoţiei, nu era în stare nici să şadă locului. Se vedea că vestea cea nouă

îi rf
răscolise tot sufletul şi primul entuziasm încă nu i se po-*"ll y s e*. Se uită la Şumkov, care, la rîndul său, aruncă o privire
e dînsul, zîmbi, îl ameninţă cu degetul şi pe urmă, încruntîn-
i si cu strășnicie sprîncenele (ca şi cum asta ar fi fost cheia în-
gcrji sale forţe şi a succesului lucrării), îşi pogorî ochii ţintă pe
tie Parcă nici Vasea nu-şi biruise tulburarea, îşi schimba într-una
enele de scris, se foia pe scaun, îşi căuta o poziţie comodă, se apuca iarăşi de lucru, dar mîna îi tremura şi refuza să se mişte.
. Arkaşa, să ştii că le-am vorbit de tine, strigă dintr-o dată
Vasea, ca şi cum în aceeaşi clipă şi-ar fi adus aminte.
— Da ? răcni la rîndu-i şi Arkadi. Tocmai asta vroiam să te întreb. Ei şi ? Spune !
—- Ei, las-că ţi-oi povesti toate cele mai pe urmă. Zău că eu însumi sînt de vină. Dar mi-a ieşit cu totul din minte că îmi propusesem să nu mai deschid gura pînă noi scrie patru foi. Şi uite, nii-am amintit de tine şi de dînşii. Eu, frăţioare, parcă nici de scris nu mai am chef. Numai la voi mi-i gîndul... încheie Vasea cu un zîmbet.
Se făcu linişte.
— Ptiu ! ce pană proastă ! se răsti Şumkov, trîntind-o cu ciudă pe masă. Puse apoi mîna pe alta.
— Ştii ce, Vasea! Numai un cuvinţel...
— Hai, dă-i drumul mai repede şi pentru ultima oară...
— Ţi-a mai rămas mult de scris ?
— Uf, frate ! Vasea se schimonosi aşa de tare la faţă, că parcă nimic pe lume n-ar fi fost mai groaznic şi mai catastrofal decît asemenea întrebare. Mult, straşnic de mult!
— Ştii ce ? Mi-a venit o idee...
— Ce anume ?
— Lasă, nu-i nimic, mai bine scrie înainte.
— Dar spune odată, omule ! Ce-i ?
— Acuma-i trecut de ora şase, Vasiuk !
Aici Nefedevici zîmbi şi făcu cu ochiul lui Vasea, ştrengăreşte, totuşi cu oarecare sfială, neştiind cum îi va fi primită propunerea.
— Şi ce-i cu asta ? zise Vasea şi, renunţînd la scris, îl privi drept în ochi, pălind chiar de emoţia aşteptării.
— Ştii ce ?

— Pentru numele lui Dumnezeu, spune odată !
— Ştii ce ? Eşti tulburat! N-ai să poţi lucra ca lumea. Stai stai, stai... văd, văd... ascultă-mă, urmă Nefedevici, sărind c avînt din pat, întrerupînd ripostele lui Vasea şi căutînd din răs-puteri să-i înlăture orice împotrivire : Mai întîi şi mai întîi tre-buie să te liniştești, trebuie să te reculegi, nu-i aşa ?
— Arkaşa, Arkaşa ! exclamă Vasea, sărind din fotoliu. O să stau toată noaptea la lucru, zău că o să stau !
— Hm, aşa-aşa ! Numai că spre ziuă ai să adormi...
— N-am să adorm, pentru nimic în lume n-am să adorm...
— Nu, nu se poate, ţi-i peste putinţă. Ai să adormi, cu siguranţă. La cinci ai să adormi. Laopt am să te trezesc. Mîine-i sărbătoare : te aşezi şi-i dai bătaie toată ziua... apoi noaptea în-treagă, dar — mult ţi-a mai rămas ?
— Uite, vezi şi tu !
Fremătînd de entuziasm şi de febra aşteptării, Vasea îi arătă un caiet:
— Iată !
— Dar bine, frate, asta n-ar fi prea mult...
— Dragă, mai am acolo încă ceva, zise Vasea, privindu-l cu mare sfială pe Nfcfedevici, ca şi cum de dînsul ar fi depins învoiala de a merge ori nu.
— Cît?
— Ia, vreo două... file...

— Va să zică numai atîta ? Atunci haide, ascultă-mă! înseamnă că vom dovedi să terminăm, pe legea mea, vom izbuti.
— Arkaşa !
— Vasea ! Ascultă ! Acuma, în ajunul Anului nou, toată lumea se strînge în familie. Numai noi sîntem ca doi orfani, fără casă... Uf, Vasenka !
Nefedevici îl înşfacă pe Vasea şi-l -strînse în braţele sale puternice, ca de urs...
— Arkadi, gata, s-a făcut!
— Vasiuk, tocmai asta vroiam să-ţi şi spun. Vezi, Vasiuk, ur-suleţule ! Ascultă ! Ascultă ! Doar...
Arkadi se opri cu gura căscată, fiindcă nu putea rosti, nici un cuvînt de bucurie. Vasea îl ţinea de umeri, i se uita drept în ochi şi îşi muşca astfel buzele, ca şi cînd ar fi vrut să întregească el vorba lui.

Hai!... rosti el, în sfîrşit.
Prezintă-mă astăzi şi pe mine !
Arkadi ! Să mergem acolo, la ceai ! Ştii ceva ? Ştii ceva ?
N-o să stăm nici pînă la miezul nopţii, o să plecăm mai devreme, izbucni Vasea într-un elan de sinceră însufleţire.
Adică două ore, nici mai mult, nici mai puţin !
— Pe urmă ne despărţim pînă isprăvesc lucrul. Vasiuk !...
— Arkadi!
în trei minute Arkadi se îmbrăcă ca de sărbătoare. Vasea însă numai se scutură, căci încă n-apucase să-şi scoată costumul cel bun : cu atîta ardoare se pusese la muncă.
Amîndoi ieşiră grăbiţi în stradă, unul mai bucuros decît celălalt. Drumul ducea din cartierul Peterburgskaia storona spre Kolomna. Arkadi Ivanovici întindea un pas vioi şi energic, încît numai după mersul său se putea măsura întreaga-i bucurie, datorată propăşirii prietenului său, care se simţea din ce în ce mai fericit. Vasea mergea repejor, cu paşi mărunţi, dar fără să-şi piardă nimic din demnitate. Dimpotrivă, Arkadi Ivanovici nu-l văzuse niciodată într-o lumină aşa de avantajoasă. în clipa aceea chiar îl stima, parcă, întrucîtva mai mult. Iar defectul fizic al lui Vasea, despre care cititorul încă nu ştie nimic (el era cam şoldiu), şi care trezea totdeauna un adînc simţămînt de compătimire afectuoasă în inima cea bună a lui Arkadi Ivanovici, contribuia acum şi mai mult la profunda înduioşare, simţită de dînsul mai ales în momentul acela faţă de amicul său care,- bineînţeles, o merita pe deplin. Arkadi Ivanovici era cît pe ce să izbucnească în plîns de fericire, dar se stăpîni.
— încotro, Vasea, încotro ? Pe aici e mai aproape ! strigă Nefedevici, văzînd că Vasea dădea s-o cîrrnească spre bulevardul Voznesenski.
— Taci din gură, Arkaşa, taci...
— Vasea, zău că-i mai aproape pe aici.
— Arkaşa! Ştii ce ? începu Vasea cu o voce enigmatică, sugrumată de bucurie. Ştii ce ? Aş vrea să duc Lizankăii un mic dar...
— Cam ce ?
— Aici, în colţ, *madame* Leroux are un magazin splendid!
— Atunci, hai acolo !
— O bonetă, dragă, o bonetă... Azi am văzut o boneţică tare drăgălaşă. Am şi întrebat. Modelul, mi-au spus, se cheamă „Ma-

non Lescaut" [3] — e o minune ! Are panglici vişinii, şi dacă n-o fi scump... Ba, Arkaşa, chiar de-ar fi scump !...
— Vasea, tu, după mine, eşti mai presus decît toţi poeţii Haidem !
Amîndoi o luară la goană şi peste două minute intrară în magazin, îi întîmpină o franţuzoaică cu ochi negri şi cu zulufi care, de îndată ce aruncă o privire la cei doi cumpărători, deveni nu-maidecît tot atît de veselă şi de fericită ca şi dînşii, ba încă şj mai fericită, dacă s-ar putea spune... Lui Vasea îi venea chiar s-o sărute de încîntare pe *madame* Leroux...
— Arkaşa ! rosti Vasea cu jumătate de gură, aruncînd o căutătură indiferentă Ia superbele minunăţii, expuse pe suporturile de lemn de pe, contuarul magazinului. Nişte minuni ! Oare ce-o fi aceea ? Dar cealaltă ? Ian te uită, de pildă, la asta. O vezi ? Parcă-i o bombonică, îi şopti Vasea, arătîndu-i o bonetă frumuşică, ultima din rînd, dar care nu semăna nici pe departe cu aceea, pe care vroia s-o cumpere, fiindcă din depărtare privise şi îşi pironise ochii pe celălalt model, vestita şi adevărata bone-ţică, aşezată tocmai în partea opusă. Vasea o privea atît de stăruitor, încît ţi-ar fi putut trece prin gînd că cineva se pregătea să pună mîna pe ea şi s-o fure sau căi însăşi boneta era gata să-şi ia singură zborul din loc — numai şi numai ca să nu cadă în mîinile lui Vasea.
— Uite, zise Arkadi Ivanovici, arătînd un model : după mine, iată boneta cea mai elegantă.
— Aşa, Arkaşa ! Asta-ţi face cinste ! De azi înainte, pe legea mea, am să încep a te preţui şi mai mult pentru gustul tău, rosti Vasea cu o ştrengărească viclenie, înduioşîndu-se pînă în fundul inimii faţă de Arkaşa : boneta ta

e o înoîntare ; dar ia vino puţin încoace !
— Unde poţi găsi, frate, una mai bună ?
— Uite, aici!
— Asta ? făcu Arkadi cu îndoială.
Dar cînd Vasea, nemaiputîndu-se stăpîni, smulse boneta de pe suportul său de lemn, de pe care ea parcă singură îşi luase zborul, bucuroasă de un cumpărător aşa de bun, după atîta aşteptare... cînd foşniră toate panglicuţele, volănaşele şi danteluţele sale, atunci din pieptul puternic al lui Arkadi Ivanovici izbucni o neobişnuită exclamaţie de încîntare. Chiar şi *madame* Leroux, păstrîndu-şi întreaga demnitate incontestabilă şi avantajul său în
444
ateiie de gust în tot timpul alegerii modelului, şi care tăcuse în asta numai din condescendenţă, îl răsplăti pe Vasea cu
mea ţ p
larg surîs de aprobare. Astfel, şi privirea ei, şi gesturile, şi acel — totul proclamă dintr-o dată : da ! Aţi ghicit şi sînteţi
zîm
rednic de fericirea ce vă aşteaptă.
Ai cochetat aici, în singurătate ! exclamă Vasea, trecîn-
şi întreaga-i dragoste asupra bonetei celei drăguţe : dinadins jgnai pitit, ştrengăriţo, hulubiţo ! şi Şumkov o sărută, drept vorbind, sărută numai văzduhul care o împresura, temîndu-se să nu se atingă de juvaerul său.
— Aşa se ascund de văeul lumii adevăratele merite şi virtutea personală, adăugă entuziasmat Arkadi, citind pentru haz o frază dintr-o gazetă foarte spirituală [4], pe care o răsfoia în fiecare dimineaţă. Ei, Vasea, ce zici ?
— *Vivat,* Arkaşa ! Eşti plin de duh astăzi. Ai să faci furori, cum se spune, în mijlocul doamnelor. Iţi prezic succes. *Madame* Leroux, *madame* Leroux !
— La dispoziţie !
— *Madame* Leroux, scumpa mea !
Madame Leroux aruncă o privire asupra lui Arkadi Ivanovici şi surîse cu îngăduinţă.
— Nici nu vă închipuiţi cît vă ador în clipa asta... Daţi-mi voie să vă sărut... şi Vasea o sărută pe patroana magazinului.
în asemenea împrejurare, trebuie să faci apel la întregul tău simţ de demnitate, ca să nu-ţi pierzi prestigiul faţă de un ştrengar ca acesta. Dar eu susţin că ai nevoie, în plus, de o amabilitate şi de o graţie — înnăscute, firește — cu care *madame* Leroux primi exploziile de entuziasm ale lui Vasea. Ea îl scuză şi ştiu, atît de înţelepţeşte şi de graţios, să-şi păstreze întreaga prezenţă de spirit în cazul de faţă. Dar oare te puteai supăra pe Vasea ?
— *Madame* Leroux, cît face ?
— Cinci ruble de argint, răspunse ea cu încă un surîs pe buze, potrivindu-şi cu demnitate ţinuta.
— Dar aceasta, *madame* Leroux ? întrebă Arkadi Ivanovici, Mătînd boneta aleasă de dînsul.
— A«ta-i opt ruble de argint.
— Hm, staţi puţin, daţi-mi voie ! Fiţi atît de amabilă, *madame* Leroux, spuneţi-mi care-i mai bună, mai şic, mai drăguţă S care seamănă mai mult cu dumneavoastră ?
445

— Cealaltă bonetă e mai bogată, dar cea aleasă de dumne. voastră — *cest plus coquet* .
— Atunci pe asta o luăm !
Madame Leroux luă o foaie de hîrtie, subţire ca pînza de p. ianjen, înfăşură în ea boneta şi o prinse într-un ac cu gămălie - hîrtia cu boneta cu tot făcîndu-se parcă mai uşoară decît maj înainte, fără bonetă. Vasea apucă pachetul cu nespusă grijă, abi respirînd, îşi luă rămas bun de la *madame* Leroux, îi mai spuse ceva foarte curtenitor şi ieşi din magazin.
— Sînt un *viveur ,* Arkaşa. îs născut să fiu un *viveur!* exclamă Vasea, hohotind. Se porni apoi pe un rîs mărunt, în. fundat, nervos, ocolind în fugă pe trecătorii, bănuiţi de el toţi, fără excepţie, de intenţia unui atentat împotriva nestematei bonete, spre a o şifona cu orice preţ.
— Ascultă-mă, Arkadi, ascultă! începu peste cîteva clipe Vasea, dînd vocii sale o tonalitate solemnă, cu accente de-o dragoste nesfîrşită : Arkadi, sînt aşa de fericit, aşa de fericit!
— Vasenka ! Şi eu sînt atît de fericit, scumpul meu prieten!
— Nu-i acelaşi lucru, Arkaşa. Iubirea ta faţă de mine este fără margini, ştiu asta. Dar tu nu poţi simţi nici a suta parte din ceea ce mă frămîntă pe mine în momentul acesta. Mi-e inima aşa de plină, aşa de plină ! Arkaşa ! Nici nu-s vrednic de fericirea asta ! Aud şi simt acest lucru. Cu ce-am meritat-o ? rosti el cu glas înăbuşit, printre sughiţuri de plîns. Ce-am făcut eu deosebit, spune-mi ! Priveşte în juru-ne : cîţi oameni, cîte lacrimi, cîtă durere, ce viaţă searbădă, fără sărbătoare ! Iar eu ce-s ? Pe mine mă iubeşte o fată încântătoare — pe unul ca mine... In curînd, ai s-o vezi şi tu, ai să-i preţuieşti singur inima nobilă. M-am născut într-o familie umilă, acum am un grad în serviciu şi un venit propriu, leafă. M-am născut cu o meteahnă fizică, sînt puţin şoldiu. Totuşi, uite, ea m-a îndrăgit aşa cum sînt. Azi, Iulian Mastakovici a fost atît de duios cu mine, atît de atent,

atît de binevoitor ! Rar stă de vorbă cu mine. Astăzi însă, s-a apropiat şi mi-a spus : „Ei, ce zici, Vasea (zău, aşa mi-a zis, chiar Vasea), ai să chefuieşti de sărbători, hai ?" (Şi a rîs singur.)
— Aşa şi-aşa, excelenţă, zic, am de lucru (îndată însă mi-am luat inima în dinţi şi am adăugat :) poate am să mă şi veselesc,
E mai cochetă (fr.). 4 Om de viaţă (fi.).
446
elenţă ! Zău că aşa i-am răspuns. El mi-a dat pe loc bani
e. nlj-a mai spus două-trei cuvinte. Mie, frăţioare, mi-a venit să
Ung pe legea mea! M-au podidit lacrimile. Şi el era parcă
iscat. M-a bătut pe umăr şi a adăugat : „Aceeaşi simţire s-o ai
ereu, Vasea, aceeaşi simţire pe care o ai acuma"...
Vasea tăcu o clipă. Arkadi Ivanovici îşi întoarse capul şi îşi terse, şi el ° lacrimă cu pumnul.
Şi cîte, şi mai cîte... urmă Vasea. Niciodată nu ţi-am vorbit
despre asta, Arkadi... Arkadi! Tu mă fericeşti nespus de mult cu prietenia ta. Fără tine nici n-aş mai fi astăzi pe lume. Nu, nu, -ă nu rosteşti nici un cuvînt, Arkaşa ! Dă-mi mîna să ţi-o strîng. pă-mi voie să-ţi... mul... ţu... mese!
Vasea iarăşi nu-şi putu isprăvi vorba.
Arkadi Ivanovici era cît pe ce să se arunce de gîtul lui Vasea; dar, cum tocmai atunci treceau strada şi le răsună drept în urechi ini ţipăt piţigăiat : „Dă-te la o parte !" amîndoi, speriaţi şi emoţionaţi, abia ajunseră în goană pînă la trotuar. Pe Arkadi Ivanovici îl bucură chiar întîmplarea asta. Iertă revărsarea de mulţumiri recunoscătoare ale lui Vasea numai datorită momentului cu totul excepţional. Lui însuşi îi era necaz, dîndu-şi seama că făcuse prea puţin pentru Vasea. I se făcu chiar ruşine, cînd Vasea dădu să-i mulţumească pentru asemenea nimicuri! Dar o viaţă întreagă îi aştepta înainte şi Arkadi Ivanovici respiră mai uşurat...
Familia Artemiev renunţase de mult să-i mai aştepte ! Dovadă că erau cu toţii la ceai. într-adevăr, omul în vîrstă vede uneori mai bine decît tineretul, şi încă ce tineret! Lizanka susţinea sus şi tare că n-o să mai vină : „N-o să vină, mămico ; îmi spune inima că n-o să vină". Iar mămica o ţinea una şi bună, că inima ei, dimpotrivă, simţea că neapărat o să vină... El n-are să poată sta locului, va veni în fugă, în sfîrşit, nu-i *ăe* lucru nici la serviciu acum, că sîntem doar în ajunul Anului nou.
Chiar şi cînd se deschise uşa, Lizanka nu se aştepta să-i vadă. Nu-i venea să-şi creadă ochilor. Ii întîmpină cu sufletul la gură, cu inimioara zvîcnindu-i ca o vrabie captivă. Roşi pînă-n vîrful urechilor, îmbujorată ca o vişină, cu care semăna aidoma. Doamne sfinte, ce surpriză ! Un „ah" de bucurie se desprinse în zbor de Pe buzişoarele sale. „Mincinosule! Dragul meu!" exclamă ea, încolăcindu-şi mînuţele pe după gîtul lui Vasea.
închipuiţi-vă uimirea-i extraordinară şi valul de ruşine ce-o cuprinse dintr-o dată, cînd — chiar în spatele lui Vasea — îl zări
447
pe Arkadi Ivanovici, cam fistîcit, vrînd parcă să se ascundă *din-* I dînsul. Trebuie să recunoaştem că el era stîngaci înaintea ferriej lor, ba chiar foarte stîngaci. Să vedeţi ce i s-a întîmplat odatj cînd... Dar despre asta, mai tîrziu.
Puneţi-vă însă acum în situaţia lui. Nu-i nimic de rîs aic; Stătea în antreu, în galoşi, manta, căciulă cu apărătoare pe care se grăbise să şi-o smulgă din cap, încotoşmănat în chip pitoresc într-un fular croşetat, galben, prăpădit, înnodat la spate pentru desăvîrşirea efectului. Şi cînd te gîndeşti că toate acestea trebuiau desfăcute şi deznodate, scoase cît mai degrabă, ca să se poată înfăţişa sub un aspect mai favorabil! De altfel, nu-i om care să nu dorească a se prezenta într-un mod cît mai avantajos, în aceeaşi clipă Vasea, poznaşul, imposibilul, în treacăt fie zis acelaşi Vasea, bineînţeles, drag şi bun ca pîinea caldă, dar, în sfîrşit, încurcă-lume şi fără menajamente, dădu drumul glasului:
— Uite, Lizanka, iată-l pe Arkadi al meu ! Cum arată ? Ăsta mi-i cel mai bun amic. Imbrăţişează-l şi sărută-l, Lizanka, sărută-l imediat, ai să-l cunoşti mai bine pe urmă şi singură ai să-l săruţi ! Ei, spuneţi, spuneţi şi voi, doar vă întreb : ce avea de făcut Arkadi Ivanovici ? Iar el de-abia îşi desfăşurase jumătate din fular. Cu drept cuvînt, uneori mă şi ruşinez de excesivul entuziasm, al lui Vasea. Acesta denotă o inimă bună, dar... nu-i la locul lui şi-i chiar supărător !
In sfîrşit, amîndoi intrară în casă. Bătrînica era nespus de bucuroasă de cunoştinţa cu Arkadi Ivanovici. Auzise atît de multe despre dînsul, atîtea... Dar ea nu-şi isprăvi vorba. Un „ah" de bucurie răsună în odaie şi o opri la jumătatea frazei. Doamne, Dumnezeule ! Lizanka stătea în faţa bonetei scoase pe neaşteptate la lumină. îşi împreunase copilăreşte mînuţele şi zîmbea, zîmbea atît de suav... O, Doamne, oare de ce n-a avut *madame* Leroux o bonetă încă şi mai bună !
Vai, pentru Dumnezeu, dar unde aţi fi putut găsi o bonetă mai bună ? E din cale-afară de frumoasă ! Unde aţi fi descoperit una mai elegantă ? Vorbesc serios ! Pe mine, la drept vorbind, mă supără în oarecare măsură şi chiar mă amărăşte puţin asemenea ingratitudine a îndrăgostiţilor. Hai, priviţi, domnilor, priviţi voi înşivă, şi spuneţi ce poate fi mai frumos decît acest amor de bonetă ! Hai, zvîrliţi numai o aruncătură de ochi ! Dar nu, nu.» mustrările mele sînt inutile. Au căzut cu toţii de acord cu mine-A fost numai o rătăcire de o clipă, o înceţoşare, o fierbinţeală a simţurilor. Sînt gata să-i iert... Dar, în schimb, luaţi seama ! Ier
taţjmă, domnilor, că îi tot dau înainte numai cu boneta aceasta : făcută din tul, uşurică, iar o panglică vişinie, lată,

acoperită cu dantelă, se întinde între calotă şi volănaşul încreţit ; la spate alte două panglici, late, lungi, care cad ceva mai jos de ceafă, pe gît. Hai, priviţi-o ! Am să vă întreb după aceea !... Dar văd că voi nici nu vă uitaţi la ea ! Vi se pare pesemne că-i totuna ! V-aţi întors ochii în altă parte. Priviţi cum au izbucnit dintr-o dată două lacrimi, mari-mari, ca nişte mărgăritare, din ochişorii negri ca smoala, au tremurat o clipită pe genele lungi şi apoi s-au rostogolit — pe tul, nu, mai degrabă pe aerul din care era alcătuită opera artistică a lui *madame* Leroux... Şi iarăşi mi-e necaz : că aceste două lăcrămioare aproape nu erau pentru bonetă. Nu ! După mine, un astfel de obiect trebuie dăruit cu sînge rece ! Numai aşa ar putea fi preţuit la adevărata valoare. Mărturisesc, domnilor, că tot pentru bonetă erau !

Vasea se aşează lîngă Lizanka, bătrînica alături de Arkadi Ivanovici. Se puseră la vorbă. Arkadi Ivanovici se dovedi la înălţime. Recunosc bucuros şi cu obiectivitate acest lucru, greu de aşteptat de la dînsul. După două-trei cuvinte despre Vasea, el izbuti să treacă cu abilitate la Iulian Mastakovici, binefăcătorul acestuia. Şi vorbi atît de înţelepţeşte, atît de înţelepţeşte, încît discuţia, cu drept cuvînt, nu lîncezi nici peste o oră. Să fi văzut eu cîtă dibăcie şi cu cît tact atinse Arkadi Ivanovici unele particularităţi ale lui Iulian Mastakovici care aveau o legătură directă sau indirectă cu Vasea ! în schimb, bătrînica era fermecată, într-adevăr fermecată. Ea însăşi recunoscu acest lucru : îl chemă într-adins la o parte pe Vasea şi îi spuse că prietenul său e un tînăr admirabil, foarte politicos şi — ceea ce-i mai de preţ — o persoană serioasă şi respectabilă. Vasea cît pe ce să izbucnească în hohote de fericire, aducîndu-şi aminte cum îl buchisise în pat timp de un sfert de ceas respectabilul Arkaşa ! Pe urmă, bătrînica îi făcu cu ochiul lui Vasea şi-i spuse să treacă uşurel şi cu grijă după dînsa în odaia de alături. Trebuie să recunoaştem că ea se purtă cam nedelicat faţă de Lizanka. Dintr-un exces de sinceritate, ea o trăda, desigur, pe fiică-sa, născocind să arate pe ascuns lui Vasea ce-i pregătise Lizanka de Anul nou. Era un portofel cusut cu mărgeluşe şi cu fir de aur, avînd un desen superb : pe-o parte era reprezentat un cerb — de-ai fi zis că-i viu — în plină goană, şi atît de bine semăna, leit cerb ! Iar pe cealaltă parte era portretul unui vestit general, meşterit cu artă şi cu o asemănare perfectă. Nici nu mai vorbesc de încîntarea lui Vasea. întrâ timp,

nici în sufragerie vremea nu trecu în zadar. Lizanka se apropi$_e$ de-a dreptul de Arkadi Ivanovici, îi strînse amîndouă mîinile şi.j mulţumi pentru ceva. Arkadi Ivanovici ghici, în sfîrşit, că era vorba tot de nepreţuitul Vasea.

Lizanka era adînc mişcată. Auzise că Arkadi Ivanovici er$_a$ ua prieten atît de sincer al logodnicului său. îl iubea aşa de mult avea atîta grijă de dînsul. La fiecare pas îi dădea sfaturi salvatoare, încît Lizanka, cu drept cuvînt, nu putea decît să-i mulţumească şi nu se putu reţine de a-i arăta toată recunoştinţa. î$_n$ sfîrşit, ea îşi exprimă nădejdea că Arkadi Ivanovici o va îndrăgi şi pe dînsa, barem pe jumătate cît îl iubeşte pe Vasea.

Apoi îl întrebă dacă Vasea îşi păzeşte sănătatea. Schiţă unele temeri în legătură cu caracterul său, extrem de expansiv, înfocat, ca şi cu insuficienta cunoaştere a oamenilor şi a vieţii practice. Adăugă că-l va îngriji cu sfinţenie, îl va păstra şi-l va păzi ca ochii din cap. In sfîrşit, speră că Arkadi Ivanovici nu numai că nu-i va părăsi, ci chiar va locui împreună cu dînşii.

i— Vom fi tustrei ca un singur om ! exclamă ea într-o pornire cît se poate de naivă.

In sfîrşit, sosi timpul de plecare. Se înţelege că gazdele insistară, invitîndu-i să mai rămînă. Dar Vasea declară fără putinţă de tăgadă că nu se mai putea. Arkadi Ivanovici confirmă acelaşi lucru. Fură întrebaţi, se-nţelege : care-i pricina ? Se află numai-decît că Vasea avea o lucrare, încredinţată de Iulian Mastakovici

— o lucrare urgentă, importantă şi teribilă, care trebuie prezentată poimîine dimineaţă ; iar Vasea nu numai că n-o terminase, dar o neglijase cu totul.

Cînd aflară cum stau lucrurile, mămica îl jeli, iar Lizanka se sperie pur şi simplu, se îngrijoră şi chiar îl goni pe Vasea. Din pricina aceasta, tinerii nu-şi pierdură, bineînţeles, ultima sărutare

— mai scurtă şi mai grăbită, în schimb, mai focoasă şi mai puternică, în cele din urmă, se despărţiră şi cei doi prieteni porniră spre casă.

Cum ajunseră în stradă, amîndoi începură — care mai de care

— să-şi destăinuiască unul altuia impresiile. De altfel, aşa trebuia să se şi întîmple : Arkadi Ivanovici se îndrăgostise, se îndrăgostise lulea de Lizanka ! Şi cine altul să creadă mai lesne lucrul acesta decît însuşi fericitul de Vasea ? Aşa şi făcu, nu se ruşina şi, numai-decît, mărturisi lui Vasea totul. Vasea se tăvăli de rîs şi se bucură la culme. Ba observă că nu vede aici nimic de prisos şi că de-acum vor fi încă şi mai buni prieteni.

450

— M-ai ghicit, Vasea, zise Arkadi Ivanovici: da. O iubesc la fel ca şi pe tine. Ea va fi îngerul meu ca şi al tău, fiindcă fericirea voastră se va revărsa şi asupră-mi, încălzindu-mă şi pe mine. Vasea, ea va fi şi gospodina mea ; în mîinile sale se va afla fericirea mea. Să ne gospodărească pe amîndoi — atît pe tine, cît şi pe mine. Da, prietenie faţă de tine — prietenie şi faţă de dînsa. Acum nu vă pot despărţi în sufletul meu. Atîta numai : de azi înainte voi avea două fiinţe ca tine, în loc de una singură...

Arkadi tăcu, copleşit de sentimente. Cuvintele lui îl cutremurară pe Vasea pînă-n adîncul sufletului. Căci nu se aşteptase niciodată la asemenea vorbe din partea lui Arkadi. îndeobşte, Arkadi Ivanovici nu prea ştia să vorbească şi nici nu-i plăcea să se avînte în lumea viselor. De data asta, se pierdu în visurile cele mai vesele, mai

tinereşti şi mai trandafirii.
— Cum o să vă priveghez pe amîndoi, cum o să vă răsfăţ ! urmă el. In primul rînd, Vasea, o să-ţi botez toţi copiii, pe toţi, pînă la unul ; iar în al doilea rînd, Vasea, trebuie să ne îngrijim şi de viitor. Va fi nevoie de cumpărat mobilă, de închiriat o locuinţă — aşa ca ea, tu şi cu mine să avem cîte o cămăruţă aparte. Ştii ce, Vasea, chiar de mîine voi da o raită ca să văd anunţurile de închiriere afişate pe la porţi. Trei camere... nu, de fapt numai două, n-avem nevoie de mai multe. M-am şi gândit, Vasea, că azi am spus prostii ; au să ne ajungă banii — şi încă cum ! Cînd m-am uitat în ochişorii săi, mi-am dat seama pe dată că au să ne ajungă. Totul va fi pentru ea. Văleleu, cu ce foc vom munci! Acuma, Vasea, vom putea risca să dăm chiar vreo douăzeci şi cinci de ruble pentru locuinţă. De altfel, frate, locuin-ţa-i totul. Intr-o casă bună, şi omul este mai vesel, are numai vise frumoase ! Apoi, Lizanka va fi casierul nostru comun : nici o copeică de prisos ! Ferit-a sfîntul să mai dau de-acum încolo pe la vreo crîşmă ! Drept cine mă iei ? Drept o nimica toată, hai ? Pe urmă, are să mai cadă vreun spor la leafă, vreo gratificaţie, căci o să muncim pe brînci la slujbă, o-ho-ho ! Vom trage ca bivolii la plug !... Ce-ai zice — şi vocea lui Arkadi Ivanovici se înmuie de plăcere — să ne pice aşa, din senin, cîte treizeci sau douăzeci şi cinci de ruble-argint pe cap de om !... Rămîne stabilit : din orice gratificaţie — ba o bonetă, ba un fular drăguţ, ba nişte ciorăpiori! Ea trebuie să-mi împletească neapărat un fular. Uite ce prăpădit e fularul meu : galben, urît, mi-a făcut astăzi destule necazuri! Dar şi tu, Vasea, ştii că ai avut haz : tu mă recomanzi, iar eu — cu harnaşamentul pe mine... Dar nu-i ăsta lucrul de căpetenie !

29

451

Uite la ce m-am gîndit: toată argintăria o iau pe seama mea i Doar sînt dator să vă fac un dar, cât de mic : asta-i o cinste pentru mine, amorul propriu mi-e în joc !... Gratificaţia mea e sigură. Doar n-au s-o deie lui Skorohodov ! N-o să putrezească în guşa acestui bîtlan. Am să vă cumpăr, măi frate, linguri de argint, cuţite bune — nu de argint, dar solide. Am să iau şi o vestă, dar asta pentru mine. Doar o să-ţi fiu cavaler de onoare la nuntă! Numai că de-acuma ţine-te bine, ţine-te, frate ; de aci înainte, şi azi, şi mîine, toată noaptea, o să stau cu bîta pe tine. Am să scot untul din tine la lucru ; termină odată ! Termină, frate, mai repede 1 Iar după aceea, serile, iarăşi la ea şi amîndoi vom fi fericiţi. O să ne punem pe jucat loton ! In fiecare seară, vom sta împreună. Doamne, ce bine o să ne fie ! Straşnic de bine ! Mare necaz am că nu te pot ajuta. M-aş apuca şi aş scrie tot-tot în locul tău... Păcat că nu avem acelaşi scris !

— Da ! răspunse Vasea. Da! Trebuie să ne grăbim. Or fi ceasurile unsprezece. Să ne grăbim. La lucru !

După vorbele acestea, Vasea — care tot timpul ba surîdea, ba se străduia fel şi chip să întrerupă printr-o oarecare observaţie entuziastă torentul simţămintelor de prietenie ale lui Nefedevici şi, într-un cuvînt, manifestase cea mai deplină însufleţire — se potoli ca prin farmec, tăcu din gură şi o luă aproape la goană pe stradă. Parcă un gînd greu, ca de plumb, îi îngheţă brusc capul înfierbîntat şi îi dădu o strîngere de inimă.

Arkadi Ivanovici chiar se nelinişti. La întrebările sale zorite, el nu primea aproape nici un răspuns de la Vasea, care se descotorosea cu două-trei cuvintele, uneori printr-o exclamaţie, adesea fără de nici o legătură cu subiectul.

— Ce-i cu tine, Vasea ! strigă în sfârşit Nefedevici, abia ţinîn-du-se de dînsul. Nu cumva te tulbură atîta...

— Ah, frate, destul cu palavrele! răspunse Vasea, oarecum ciudos.

— Nu te necăji, Vasea, ajunge ! îl întrerupse Arkadi. Am văzut eu cum ai scris infinit mai mult într-un răstimp foarte scurt... Ce-i cu tine ? Eşti cu adevărat plin de talent! La nevoie ai putea scrie chiar mai repede. Doar n-o să ţi se litografieze manuscrisul. Ai să izbuteşti! Poate, unde eşti emoţionat acum, chiar distrat. De aceea are să-ţi meargă treaba mai greu. Vasea nu răspunse sau mormăi ceva în barbă şi amîndoi, alarmaţi de-a binelea, ajunseră în goană acasă.

452

r

Şumkov se aşează numaidecît la scris. Arkadi Ivanovici se potoli cj se linişti, se dezbrăcă molcom şi se culcă în pat, fără să-l scape din ochi pe Vasea... II cuprinse un fel de teamă. „Oare ce-i cu dînsul ? îşi spuse în sine, cătînd la faţa palidă a lui Vasea, la ochii săi învăpăiaţi, la neliniştea trădată de orice mţşcare a lui — chiar nuna îi tremura... Vai, pe legea mea ! Oare n-ar fi bine să-l sfătuiesc a aţipi o oră sau două ? O să-şi potolească enervarea, dormind un pic."

Vasea tocmai isprăvi o pagină, îşi ridică ochii, îl privi ca din întîmplare pe Arkadi şi, lăsîndu-şi numaidecît privirea în jos, se repezi; din nou la pana de scris.

— Ascultă, Vasea, începu deodată Arkadi Ivanovici : oare n-ar fi bine să-ţi laşi puţin capul pe pernă ? Ia vezi cum te scutură frigurile...

Vasea se uită la Arkadi cu necaz, chiar cu răutate şi nu răspunse nici un cuvînt.
— Zău, Vasea, unde vrei s-ajungi ? Şumkov îşi reveni pe loc.
•— Ce-ar fi să bem un ceişor, Arkaşa, îi spuse el.
— Cum adică ? De ce ?
•— Ca să mă mai întărească. Nu mi-e somn, n-am să dorm. O să scriu într-una. Bînd ceai, m-aş mai odihni olecuţă şi clipa critică ar trece.
— Perfect, frate Vasea, minunat! Tocmai asta vroiam să-ţi propun. Mă mir numai cum nu mi-a venit mai înainte gîndul acesta! Dar ştii ce ? Mavra n-are să se scoale ; n-o să se trezească pentru nimic în lume...
—• Aşa-i!
— Dar nu-i nimic, ăsta-i un fleac ! izbucni Arkadi Ivanovici, sărind desculţ din pat. Am să pun singur samovarul. Parcă-i pentru prima oară ?
Arkadi Ivanovici alergă la bucătărie şi trebălui pe lîngă samovar. Vasea îşi văzu mai departe de scris. Pe lîngă asta, Arkadi Ivanovici se îmbrăcă şi dădu o fugă pînă la franzelărie, pentru ca Vasea să se poată fortifica pe deplin pentru noapte. Peste un sfert de ceas, samovarul se afla pe masă. începură să bea ceai, dar conversaţia nu se lega. Vasea era tot timpul pe gînduri.
— Hm, mîine trebuie să mă duc cu felicitările, rosti în sfîrşit Vasea, revenindu-şi puţin în fire.
453
— Nu-i nevoie să te duci neapărat tu.
— Imposibil, frate, zise Vasea...
— Las-pe mine, te semnez eu în condică la toţi... Să n-ai nici o grijă ! Lucrează mîine toată ziua. Acuma stai pînă la cinci dimineaţa, cum ţi-am spus, iar după aceea trage-i un pui de somn. Altfel, în ce hal ai să fii mîine ? Eu te-aş trezi la opt fix...
— Dar oare ar merge ca să mă semnezi tu ? zise Vasea, pe jumătate convins.
— Şi de ce nu ? Toţi fac la fel !...
— Dar eu mă tem, pe legea mea...
— De ce să te temi, de ce ?
— La alţii să zicem că ar mai merge, dar la Iulian Mastako-vici... el este binefăcătorul meu, Arkaşa. Ce-ar zice dacă ar observa un scris străin...
— Cum să observe ? Ce om mai eşti şi tu, Vasiuk ! Cum ar putea să observe ? Doar ştii ce bine-ţi imit eu semnătura, chiar înfloritura o fac la fel, zău !
Fără să răspundă, Vasea îşi bău în grabă paharul. Apoi dădu din cap cu îndoială.
— Vasea, dragul meu ! Ah, dacă am izbuti! Dar ce-i cu tine, Vasea ? Chiar mă sperii! Atunci n-am să mă culc nici eu, Vasea, şi nici n-am să dorm. Ia arată-mi ! Ţi-a mai rămas mult ?
Vasea îi aruncă o căutătură atît de duşmănoasă, încît Arkadi Ivanovici îşi pierdu graiul şi îngheţă inima într-însul.
— Vasea ! Ce-i cu tine ? Ce ai ? De ce mă priveşti aşa ?
— Arkadi, drept să-ţi spun, mîine mă duc să-l felicit pe Iulian Mastakovici.
— N-ai decît, poftim, du-te ! spuse Arkadi, uitîndu-se la dînsul cu ochii în patru, într-o penibilă aşteptare. Ascultă, Vasea, scrie şi tu mai repede. Nu te sfătuiesc de rău, zău aşa ! De cîte ori n-a spus chiar Iulian Mastakovici că-n scrisul tău, cel mai mult, îi place claritatea. Numai lui Skoropliohin îi place ca manuscrisul să fie citeţ şi frumos, căutînd pe urmă să pună cumva mîna pe hîrtie ca s-o ducă acasă copiilor, pentru transcriere. Nu poate, dobitocul, să cumpere niscaiva modele de caligrafie ! Iar Iulian Mastakovici cere numai una şi bună : citeţ, citeţ şi iar citeţ !... Ce mai vrei ? Vasea, zău că nici nu mai ştiu cum să vorbesc cu tine. Sînt chiar îngrijorat... Mă bagi în mormînt cu tristeţea ta.
— Nu-i nimic, nu-i nimic ! rosti Vasea şi, istovit, căzu pe scaun. Arkadi se alarmă.
454
.— Nu vrei cumva apă ? Vasea ! Vasea !
— Lasă, lasă, zise Vasea, strîngîndu-i mîna. N-am nimic. Mă simt numai tare mâhnit, Arkadi. Nici eu singur n-aş putea spune : Je ce ? Vorbeşte-mi mai bine de altăceva. Nu-mi mai aduce aminte...
— Linişteşte-te, Vasea, pentru numele lui Dumnezeu ! Ai să termini, zău că ai să termini ! Şi chiar dacă n-ai să isprăveşti, ce mare nenorocire-i aici ? Parc-ar fi cine ştie ce crimă !
— Arkadi, spuse Vasea, privindu-şi atît de semnificativ prietenul, încît acesta se îngrozi de-a binelea ; nu-l văzuse pe Vasea niciodată atît de alarmat. Dacă aş fi fost singur, ca mai înainte ! Dar, nu ! Nu-ţi spun ceea ce ar trebui. îmi vine într-una să-ţi vorbesc, să-ţi încredinţez totul, ca unui prieten... Dar de ce să-ţi tulbur liniştea ? Aşa-i lumea, Arkadi, unora li-i hărăzit mai mult, alţii însă nu fac decît lucruri mărunte, ca mine. Iar dacă ţi s-ar cere recunoştinţă, gratitudine şi tu n-ai putea răspunde cum Se cuvine ?
— Vasea ! Hotărît lucru : nu te mai înţeleg de fel!
— Niciodată n-am fost nerecunoscător, rosti încet Vasea, ca şi cum ar fi vorbit cu sine însuşi. Dar dacă nu-s în stare să exprim tot ceea ce simt, atunci parcă nu-s în apele mele... Mă tem să nu iasă, Arkadi, că într-adevăr n-aş fi recunoscător, şi asta m-ar distruge sufleteşte.
— Ce vrei să spui ? Ce anume ? Nu cumva toată recunoştinţa ai să ţi-o manifeşti sfîrşind la soroc

manuscrisul ? Gîndeşte-te, Vasea, la ceea ce vorbeşti. Oare aşa se arată recunoştinţa ?
Vasea tăcu brusc din gură şi îl privi cu ochi mari pe Arkadi, ca şi cum argumentul lui neaşteptat i-ar fi dărîmat toate îndoielile. Surise chiar, dar numaidecît îşi recapătă aceeaşi expresie de îngîn-durare de mai înainte. Arkadi luă zîmbetul lui Vasea drept o lichidare a tuturor temerilor sale, iar noua-i nelinişte ca o hotărîre pentru o acţiune mai bună şi nu mai putu de bucurie.
— Ei, Arkaşa, cînd ai să te trezeşti, frate, din somn, să te uiţi Ia mine. Dacă cumva am să dorm, va fi o nenorocire. Iar acuma mă aşez iarăşi la lucru... Arkaşa !
— Ce-i ?
— Nu, nu-i nimic, vroiam numai... Vroiam...
Vasea se aşează şi tăcu, iar Arkadi se culcă. Nici unul, nici altul nu rostiră vreo vorbă despre cele petrecute la Kolomna. Poate amîndoi simţiseră că se făcuseră puţin vinovaţi, veselindu-se la o vreme nepotrivită. în curînd Arkadi Ivanovici se gîndi cu inima
455
tîngă la Vasea. Spre uimirea lui, se trezi exact la orele opt dinii, neaţa. Vasea dormea în fotoliu, cu pana de scris în mînă. Era palid, istovit. Luminarea arsese pînă la capăt. In bucătărie, Mavra trebăluia pe lîngă samovar.
— Vasea, Vasea I îl strigă speriat Arkadi. Cînd ai adormit ? Şumkov deschise ochii şi sări din fotoliu.
— Uf ! făcu el. Va să zică, tot am adormit.
Vasea se repezi numaidecît la hîrtii. Nu se întâmplase nimic. Manuscrisul era îri bună rînduială. Nu-l mînjise cu cerneală şi nici seul luminării nu picurase asupră-i.
— Cred c-am adormit pe la şase, zise Vasea. Ce frig se face noaptea ! Hai să bem un pahar de ceai şi m-apuc iar de lucru...
— Te-ai mai întărit un pic ?
— Da, da, mi-i mai bine, acuma mi-i mai bine !
— La mulţi ani, frate Vasea !
— Să fii sănătos, frate, multă sănătate, şi ţie la fel! dragul meu.
Se îmbrăţişară. Lui Vasea îi tremura bărbia şi i se umeziră ochii. Arkadi Ivanovici tăcea: simţea o strîngere de inimă. Amîndoi băură ceaiul în grabă...
— Arkadi! Am hotărît să mă duc singur la Iulian Mastakovici...
— Doar n-o să observe...
— Eu însă, frate, aproape aş avea mustrări de conştiinţă.
— Dar tu pentru el stai aici, pentru dînsul te omori. Hai, lasă fleacurile ! Iar eu, mă-nţelegi, frăţioare, am să trec şi pe acolo...
— Pe unde ? întrebă Vasea.
—- Pe la familia Artemiev ca să-i felicit din partea mea şi a ta.
— Scumpule ! Ehei! Iar eu am să rămîn acasă. Văd că te-ai gîndit foarte bine. Eu doarşed aici şi lucrez. Nu-mi petrec vremea în distracţii. Aşteaptă o clipă ca să le trimit o scrisoare.
— Scrie, frate, scrie ! Ai tot timpul. Eu mai am să mă spăl, să mă bărbieresc şi să-mi perii fracul. Ehei, frate Vasea, o să fim mulţumiţi şi fericiţi! îmbrăţişează-mă, Vasea I
— Uf, frate, numai de n-ar fi...
— Aici locuieşte domnul funcţionar Şumkov ? răsună pe scară glăsciorul unui copil.
— Aici, tătucule, aici, zise Mavra, dînd drumul musafirului.
— Ce-i acolo ? Ce-i, ce-i ? strigă Vasea, sărind ars de pe scaun şi dînd buzna în antreu. Petinka, tu eşti ?
— Bună ziua ! Am cinstea să vă spun : „La mulţi ani!", Vasili Petrovici, rosti un băieţandru frumuşel, cu păr negru, numai
456
cîrlionţi, de vreo zece ani, surioara vă trimite multe salutari, de geneni mămica ; iar surioara mi-a mai dat în grijă să vă sărut jiu partea ei...
Vasea săltă în văzduh pe micuţul sol şi imprimă cu avînt pe buzişoarele sale, care semănau straşnic de bine cu cele ale Lizan-*Yăi,* un sărut prelung, dulce ca mierea.
- Sărută-l, Arkadi! îi spuse Vasea, trecîndu-i-l pe Petea care, fără să atingă pămîntul, zbură în braţele puternice şi avide, cu drept cuvînt, ale lui Arkadi Ivanovici.
— Puiule scump, vrei un ceişor ?
— Mulţumesc frumos ! Dar noi am luat ceaiul. Azi ne-am sculat devreme. Ai noştri au plecat la sfînta liturghie. Surioara mi-a făcut zulufii două ceasuri bătute, m-a dat cu pomadă, m-a spălat, mi-a cusut pantalonaşii, fiindcă îi rupsesem aseară cu Saşka pe uliţă. începusem să ne batem cu bulgări de zăpadă...
— Ei, haide, haide !
— Va să zică m-a dichisit pentru vizita la dumneavoastră ; m-a pomădat, ma acoperit de sărutări, spunîndu-mi: Dă fuga la Vasea, spune-i la mulţi ani! Şi întreabă-l dacă e mulţumit, dacă s-a odihnit în linişte... şi încă ceva... să vă întreb încă un lucru, bineînţeles, despre treburile de care, aseară, eraţi... am uitat

cum... dar nu-i nimic... am scris totul aici, zise băiatul şi citi de pe hîrtia pe care o scoase din buzunar : a, da — ...„eraţi îngrijorat".
— Va fi gata la timp. Va fi I Aşa să-i şi spui, voi isprăvi lucrarea neapărat, pe cuvîntul meu de onoare !
— Şi încă ceva... Vai, cum am uitat! Surioara v-a mai trimis o scrisorică şi un mic dar, însă îmi ieşiseră din minte !
— O, Doamne ! Haide, guguştiucule ! Unde-s ? Unde ? Unde ? Iată ! Ah 1 Ia uite, frate, uite ce-mi scrie. Scumpa, draga de ea! Ştii că aseară am văzut la ea un portofel pentru mine. încă nu-i gata. Dar, zice, îţi trimit o buclă din părul meu ; iar cît despre portofel, să n-ai nici o grijă : va fi al dumitale. Uite aici, frate, priveşte ! Zguduit de emoţie şi încîntare, Vasea arătă lui Arkadi Ivanovici o buclă din părul cel mai des şi mai negru de pe lume, apoi o sărută cu pasiune şi o ascunse în buzunarul de dinlăuntru al hainei, cît mai aproape de inimă.
— Am să-ţi comand un medalion pentru bucla asta de păr, spuse hotărît Arkadi Ivanovici.
457
—i Noi o să avem astăzi friptură de viţel, iar mîine creier Măicuţa vrea să ne facă şi pişcoţi... iar kaşă de mei n-o să fje spuse băiatul după o clipă de gîndire, ca să-şi încheie povestirea
— Ptiu, ce băiat frumuşel ! exclamă Arkadi Ivanovici, Vasea tu eşti cel mai fericit muritor !
Băiatul isprăvi de băut ceaiul, căpătă o scrisorică şi o mie de sărutări ; apoi ieşi fericit şi vioi ca şi mai înainte.
— Ehei, frate, începu bucuros Arkadi Ivanovici. Nu vezi ce bine-i, ce bine ! Toate s-au rînduit de minune. Nu te mai amărî, nu te mai alarma ! înainte ! Dă-i bătaie cu lucrul, Vasea, dă-i bătaie ! La două mă întorc acasă. Am să trec întîi pe la ele, apoi la Iulian Mastakovici.
— Ei, la revedere, frate, la revedere ! Of, dacă n-ar fi fost.., Bine, du-te, bine, spuse Vasea. Să ştii, frate, că m-am hotărît definitiv : nu mă mai duc la Iulian Mastakovici.
— La revedere !
— Stai, frăţioare, stai! Spune-le... ba îndrugă şi tu ce ţi-o trece prin minte. Pe dînsa s-o săruţi. Apoi povesteşte-i, frăţioare, tot ce ştii, povesteşte-i...
— Ei lasă, lasă ! Cunoaştem cum stau lucrurile. Ştim noi! De bună seamă, fericirea ţi-a răscolit tot sufletul! A venit atît de neaşteptat! De aseară nu mai eşti în apele tale. încă nici nu ţi-ai revenit cumsecade după impresiile de ieri. Dar — gata ! Refă-te, Vasea, dragule ! Rămîi cu bine, rămîi cu bine !
în sfîrşit, amicii se despărţiră. Toată dimineaţa Arkadi Ivanovici rămase pe gînduri : nu-i mai ieşea din minte Vasea. îi cunoştea firea slabă şi irascibilă. „Da, fericirea asta l-a descumpănit, nu m-am înşelat! îşi spuse în sine. O, Doamne ! Tînga lui mi-a insuflat-o şi mie. Şi cînd te gîndeşti că omul acesta, dintr-o nimica toată, a fost în stare să dureze o întreagă tragedie ! Ce înfrigurare l-a apucat! Ah, trebuie să-l salvez. Trebuie să-l salvez !" îşi zise Arkadi fără să-şi dea seama că el însuşi dăduse în inima lui proporţii de nenorocire, după cum se vede, unor mici neplăceri casnice, cu totul neînsemnate în fond. Ajunse abia pe la unsprezece în camera portarului de pe lîngă locuinţa lui Iulian Mastakovici ca să-şi adauge modestul său nume la lungul şir de feţe simandicoase, semnate pe-o listă pătată şi acoperită cu tot felul de scrisuri. Dar[1] care nu-i fu mirarea, cînd îi sări în ochi semnătura proprie a lui Vasea Şumkov ! Rămase ca trăsnit. „Oare ce-o fi cu dînsul ?" îşi spuse el. Arkadi Ivanovici, care pînă-n ultimul moment nutrise tot
458
felul de nădejdi, ieşi de-acolo profund emoţionat. într-adevăr, se reoătea o nenorocire. Dar de unde ? In ce fel ? Sosi la Kolomna cu gînduri întunecate, distrat la început, dar, după ce stătu de vorbă cu Lizanka, plecă cu lacrimi în ochi, foarte alarmat din pricina lui Vasea. Pomi în goană spre casă, însă pe malul Nevei se ciocni nas în nas cu Şumkov, care de asemenea alerga.
— încotro ? îl strigă Arkadi Ivanovici.
Vasea se opri, ca un om surprins la loculcrimei.
— Eu, frate, numai aşa... am vrut doar să iau puţin aer.
— Nu te-a răbdat inima. O apucaseşi spre Kolomna, hai ? Of, Vasea, Vasea, de ce te-ai mai dus la Iulian Mastakovici ?
Vasea nu răspunse. Pe urmă făcu un gest cu mîna a lehamite şi zise :
— Arkadi! Nici eu însumi nu ştiu ce se petrece cu mine. Eu...
— Ajunge, Vasea, destul! îmi dau perfect seama ce se petrece cu tine. Liniştişte-te ! Eşti emoţionat şi zguduit sufleteşte de ieri! Stai şi te gîndeşte : cum să poţi trece prin dordora asta ! Doar toţi te iubesc, toţi îţi poartă de grijă, lucrul tău avansează, ai să-l isprăveşti, neapărat, ştiu asta. Ţi s-a năzărit ceva şi te-ai alarmat...
— Nu. Nu-i nimic, nu-i nimic...
— îţi mai aminteşti, Vasea ? Ţii minte cum ţi s-a mai întâmplat o dată acelaşi lucru ? Cînd ai fost avansat, ai uitat că de fericire şi de recunoştinţă ţi-ai dublat sforţările şi, timp de o săptă-mînă întreagă, ai stricat toate lucrările... Acelaşi caz se petrece şi acum cu tine...
— Da, da, Arkadi! Numai că acum e altăceva... e cu totul altăceva..,
— Cum adică altăceva ? Ba să mă ierţi! Poate lucrarea nici nu-i chiar aşa de urgentă, iar tu îţi faci de-a dreptul seama...
— Nu-i nimic, nu-i nimic... eu doar aşa... Hai mai bine să mergem !
— încotro ? Acasă — nu la ele ?

— Nu, frate. Cum m-aş arăta acolo în halul în care sînt ? M-am răzgîndit. Nu puteam suporta să rămîn singur acasă, fără tine. Acum că sîntem împreună, o să mă aşez la scris. Haidem !
Amîndoi porniră şi tăcură o bucată de vreme. Vasea era grăbit.
— Cum de nu mă întrebi despre ele ? rosti Arkadi Ivanovici.
— A, da... Zi-i, Arkaşenka, ce mai nou pe acolo ? -— Vasea, eşti de nerecunoscut!
459
— Lasă, nu-i nimic, nu-i nimic. Hai, povesteşte-mi totul Arkaşa ! îl imploră Vasea, căutînd parcă să ocolească alte explicaţii. Arkadi Ivanovici oftă. îşi pierdu cu totul cumpătul, privind-l pe Vasea.
Povestirea despre cei din Kolomna îl învioră puţin. Prinse chiar chef de sporovăit. Prtnziră. Bătrînica umpluse cu pişcoţi buzunarele lui Arkadi Ivanovici. Amicii, mîncîndu-i, se înveseliră. Vaspa făgădui să se culce puţin după prînz, ca să poată sta toată noaptea. Se culcă, într-adevăr. încă de dimineaţă, Arkadi Ivanovici fu invitat la ceai de cineva, pe care nu-l putea refuza. Amicii se despărţiră. Arkadi Ivanovici îşi propuse să se întoarcă cît mai devreme, dacă se va putea chiar către orele opt seara. Trei ore de despărţire trecură pentru dînsul ca trei ani. Scăpă, în cele din urmă, şi se repezi acasă la Vasea. Intră în cameră — întuneric beznă ! Vasea nu era acasă. O întrebă pe Mavra, care-i spuse că „Şumkov scrisese într-una şi nu dormise de loc ; apoi se plimbase prin odaie, iar mai tîrziu, cu vreo oră mai înainte, ieşi în goană, spunînd că se va înapoia într-o jumătate de ceas. «Iar cînd o veni Arkadi Ivanovici, o rugase Vasea, spune-i, mătuşă, încheie Mavra, c-am plecat la plimbare» şi repetă acelaşi lucru de trei sau chiar de patru ori."
„E la familia Artemiev !" îşi zise Arkadi Ivanovici şi,, pe gîn-duri, dădu din cap.
După cîteva clipe, Nefedevici sări ars, înviorat de o speranţă. „Să ştii c-a sfîrşit, pur şi simplu, se gîndi, asta-i explicaţia. Nu l-a răbdat inima şi a tras o fugă pînă acolo. Dar nu poate fi asta. M-ar fi aşteptat... Ia să mă uit ce are pe masă."
Arkadi Ivanovici aprinse luminarea şi se aşează la masa de scris a lui Vasea. Lucrul mergea bine şi sfîrşitul parcă nu era departe. Nefedevici era gata să-şi urmeze cercetările, cînd Vasea intră brusc în odaie.
— A ! Aici îmi erai ? exclamă el, tresărind de spaimă.
Arkadi Ivanovici rămase tăcut, temîndu-se să-i pună întrebări. Vasea îşi pironi ochii în pămînt şi, tot în tăcere, începu să-şi răsfoiască hîrtiile. In sfîrşit, li se întîlniră ochii. Privirea lui Vasea exprima atîta rugă, implorare şi deznădejde, în cît Arkadi se cutremură cînd i-o întîlni. Inima îi tresări şi nu mai putu răbda...
— Vasea, frăţioare, ce-i cu tine ? Ce înseamnă asta ? exclamă el, aruncîndu-se spre dînsul şi îmbrăţişîndu-l. Lămureşte-mă şi pe mine. Nu te înţeleg şi nici nu-ţi pricep tristeţea. Ce ţi s-a în-
460
ijjnplat, sărmanul de tine ? Ce ? Destăinuieşte-fni totul, fără nici ascunziş. Nu poate să fie la mijloc numai atîta...
Vasea se strînse din răsputeri în braţele sale şi nu putu scoate nici un cuvînt. I se tăiase respiraţia.
— Destul, Vasea, linişteşte-te ! Să zicem că n-ai să isprăveşti lucrarea, şi ce-i cu asta ? Nu te înţeleg, şi pace ! dezvaluie-mi chinurile tale. Vezi tu, eu, pentru tine... Vai, Doamne, Doamne, rosti el păşind prin odaie şi apucînd tot ce-i ieşea în cale, ca şi cum ar fi căutat în grabă vreun leac pentru Vasea. Să ştii că jiiîine am să mă duc eu însumi, în locul tău, la Iulian Mastakovici ca să-l rog şi să-l implor a-ţi mai da o zi de amînare. Am să-i explic totul, totul — dacă numai asta te chinuie într-atît...
— Doamne fereşte ! izbucni Vasea şi se făcu alb ca varul, abia ţinîndu-se pe picioare.
— Vasea, Vasea!
Şumkov îşi veni în fire. Ii tremurau buzele. Vroia să rostească ceva, dar nu putea decît să strîngă spasmodic mîna lui Arkadi, în tăcere... Mîna-i era rece. Arkadi stătea în faţa lui într-o aşteptare tristă, chinuitoare... Vasea îşi ridică din nou ochii spre dînsul.
— Vasea ! Pentru Dumnezeu, Vasea ! Mi-ai zdrobit inima, prietenul meu, dragul **meu** 1
Şiroaie de lacrimi ţîşniră din ochii lui Vasea, care se aruncă la pieptul lui Arkadi.
— Te-am minţit, Arkadi! spuse el. Te-am minţit. Iart-mă, iartă-mă ! Ţi-am înşelat prietenia...
— Cum anume, Vasea, ce-i ? Ce s-a întîmplat ? îl întrebă Arkadi, în culmea groazei.
— Asta-i !...
Şi Vasea, cu un gest deznădăjduit, scoase din sertar şi aruncă pe masă şase caiete, unul mai gros decît altul, pe măsura aceluia pe care-l transcria.
— Ce-i asta ?
— Iată ce am de dat gata pentru poimîine. N-am făcut nici a patra parte ! Şi să nu mă întrebi, să nu-mi pui nici o întrebare : cum s-a putut ajunge la asta ? urmă Vasea, începînd singur să vorbească despre ceea ce îl chinuise atîta. Arkadi, dragul meu prieten ! Nici eu nu ştiu ce s-a petrecut cu mine ! Parcă m-am trezit acuma din cine ştie ce vis. Am pierdut degeaba trei săptă-mîni. Am tot... eu... am tot bătut drumul la dînsa... Mi se sfîşia inima, mă chinuia îngrozitor... îndoiala... nu eram în stare să scriu.
461
Nici nii ma gîndeam la aşa ceva. Abia acum, cînd mi-a fericirea, m-am trezit.
— Vasea ! începu cu hotărîre Arkadi Ivanovici. Vasea, am a te salvez eu. înţeleg ce s-a întîmplat. într-adevăr, nu-i de glumă Dar te salvez eu. Ascultă, ascultă-mă pe mine ! Chiar mîine am să I mă duc la Iulian Mastakovici... nu da din cap, nu, fii atent ! A.rn să-i povestesc de-a fir-a-păr tot ce s-a întîmplat. Dă-mi voie şj iau calea asta... Am să-l lămuresc ! Sînt gata de orice ! Am su-i spun cît eşti de zdrobit, cum te torturezi.
— Iţi dai seama că chiar în momentul de faţă îmi tragi lovitura de graţie ? rosti Vasea îngrozit, pătruns de fiori reci ca gheaţa.
Arkadi Ivanovici păli, dar îşi reveni repede şi izbucni în rîs.
— Numai atît ? Doar asta-i ? zise el. Scuză-mă, Vasea, iar-tă-mă ! Dar nu-ţi crapă obrazul de ruşine ? Stai mai bine şi ascultă ! Văd că te amărăsc. Dar nu-ţi dai seama că te înţeleg ? Eu ştiu ce se petrece în sufletul tău. Ce Dumnezeu ! Doar locuim împreună de cinci anişori. Tu eşti un om bun şi delicat, dar slab, ruşinos de slab. Chiar şi Lizaveta Mihailovna a remarcat asta. Pe deasupra, mai eşti şi visător : ceea ce, de asemeni, nu-i bine — poţi să te şi scrînteşti, frate, într-o bună zi ! Ascultă, eu ştiu

ce-ţi doreşte inima. Ai vrea, de pildă, ca Iulian Mastakovici să nu mai poată de fericire şi, de bucurie, să dea chiar un bal în cinstea nunţii tale... Dar, ia stai, stai puţin ! Văd că te încrunţi. Numai dintr-un cuvînt al meu te-ai şi supărat pentru Iulian Mastakovici! Dar să-l lăsăm în pace ! Şi eu îl stimez, cel puţin tot atîta ca si tine ! Dar să nu mă contrazici şi nici să nu mă opreşti a gîndi, că — după dorinţa ta — n-ar mai fi trebuit să existe oameni nefericiţi pe lume o dată ce tu te însori... Da, frate, te rog să recunoşti că tare te-ai bucura, de pildă, dacă mie, cel mai bun prieten al tău, mi-ar cădea din senin pe cap vreo sută de mii de ruble... de asemeni, dacă toţi vrăjmaşii de pe lume s-ar împăca dintr-o dată, aşa, tam-nesam, şi s-ar îmbrăţişa de bucurie în mijlocul uliţei — venind pe urmă ca oaspeţi acasă Ia tine. Prietene! Dragul meu ! Nu-i nimic de rîs — acesta-i adevărul adevărat. De multă vreme, cam aşa îmi prezinţi tu lumea, în fel şi chip-Fiindcă tu eşti fericit, ai vrea morţiş ca toţi oamenii, pînă la unul, să devină fericiţi. Te doare inima, simţi o greutate pe suflet -— fiind fericit numai tu însuţi. Pesemne de aceea vrei din răsputeri să fii vrednic de fericirea aceasta şi, pentru împăcarea conştiinţei tale, ţii să săvîrşeşti, neapărat, o faptă eroică oarecare! înţeleg de ce eşti gata să te chinuieşti acum, fiindcă ţi-ai neglijat înda-
462
torjrile tocmai faţă de aceia, cărora trebuia să-ţi arăţi sîrguinţa, priceperea, ba — mă rog — chiar recunoştinţa, cum spui tu. Ţe torturează gîndul că Iulian Mastakovici se va posomori, poate chiar se va supăra, că n-ai îndreptăţit speranţele puse de dînsul jn tine. Te simţi copleşit de durere, cînd te gîndeşti că vei auzi jţiustrări tocmai de la acela, pe care îl socoti ca binefăcătorul tău
şi încă în ce momente ! Mai cu seamă cînd ţi-i inima plină
de bucurie şi cînd nici nu ştii asupra cui să-ţi reverşi recunoştinţa... Asta-i! Nu-i aşa ? Nu-i adevărat ?
Arkadi Ivanovici rosti ultimele cuvinte cu glas tremurat, tăcu şi îşi recăpăta în sfîrşit răsuflarea.
Vasea îşi privi cu iubire prietenul. Un surîs îi flutură pe buze. Faţa i se învioră parcă în aşteptarea unei licăriri de nădejde.
— Aşa că dă-mi ascultare, începu din nou Arkadi, însufleţit încă şi mai mult de speranţă. Nici nu-i nevoie ca Iulian Mastakovici să-şi schimbe bunăvoinţa faţă de tine. Nu-i aşa, scumpul meu ? Aici e nodul chestiunii ? Iar dacă astfel stau lucrurile, zise Arkadi sărind de la locul său, atunci eu am să mă jertfesc pentru tine. Am să mă duc chiar mîine la Iulian Mastakovici... Nu mă contrazice ! Tu, Vasea, faci din ţînţar armăsar. Iar el, Iulian Mastakovici, este un om mărinimos şi bun şi nu seamănă cu tine ! El, frate Vasea, are să ne asculte pe amândoi şi o să ne scoată din bocluc. Ei, te-ai liniştit ?
Vasea, cu lacrimi în ochi, strînse puternic mîna lui Arkadi.
— Destul, Arkadi, sfîrşeşte-o ! îi spuse el. Situaţia-i limpede. Eu nu am isprăvit, şi basta ! N-am terminat, şi pace ! Iar tu n-ai de ce să te duci. Am să mă duc eu însumi şi am să-i povestesc totul. M-am liniştit acum, sînt pe deplin liniştit. Numai tu să nu te duci... Şi încă ceva.
— Vasea, dragul meu ! exclamă de bucurie Arkadi Ivanovici. înseamnă că am vorbit cu cuvintele tale. Mă bucur că te-ai răzgîndit şi că ţi-ai venit în fire. Dar orice-ai pătimi, orice ţi s-ar întîmpla, să ştii că eu voi fi alături de tine. Sărţi intre asta în cap ! Văd că te torturează gîndul ca să nu-i spun ceva lui Iulian Mastakovici. N-am să-i vorbesc, n-am să suflu nici un cuvînt. Tu singur să-i povesteşti. Ştii ce ? Du-te mîine... Ori nu, nu te du, Şezi aici şi scrie, mă-nţelegi ? Iar eu am să iscodesc pe acolo : cam ce fel de lucrarei asta, dacă-i foarte urgentă sau nu, dacă trebuie să fie predată neapărat la termen ori ba şi, intervenind o mtîrziere, ce-ar putea să se întîmple ? Pe urmă voi veni într-un suflet la tine... Ei, vezi, vezi ! Avem o speranţă. închipuie-ţi că
463
nu-i urgentă lucrarea — atunci vom putea cîştiga timp. Iulian Mastakovici poate nici nu-şi mai aduce aminte de dînsa ; în cazul acesta, situaţia-i salvată.
Vasea dădu din cap în semn de îndoială. Dar privirea-i recunoscătoare nu se putea desprinde de pe figura prietenului său :
— Ei, destul, ajunge ! Sînt atît de slăbit, atît de ostenit, rosti el cu respiraţia întretăiată, încît nu-mi vine nici mie însumi să mă gîndesc la asta. Mai bine, hai să vorbim de altăceva ! Vezi tu, cred că acum nici n-am să pot scrie. De-aş isprăvi doar de formă vreo două păginuţe pînă la vreun punct oarecare. Ascultă, de mult vroiam să te întreb : cum se face că mă cunoşti aşa de bine ?
Lacrimi picurară din ochii lui Vasea pe mîinile lui Arkadî.
— Dacă ai fi ştiut, Vasea, cît de mult te iubesc, nici nu mi-ai fi pus această întrebare. Da-da !
— într-adevăr, Arkadi, nu ştiu, fiindcă... fiindcă nu-mi dau seama de ce mă iubeşti atîta ! Da, Arkadi, ştii tu că chiar iubirea aceasta mă zdrobeşte ? Ştii tu că adesea, mai ales cînd mă duceam la culcare şi mă gîndeam la tine (fiindcă totdeauna mă gîndesc la tine înainte de a adormi), lacrimi îmi şiroiau pe faţă şi inima îmi palpita, deoarece... Deoarece... hai să-ţi spun : deoarece tu mă iubeai atîta, iar eu nu-mi puteam uşura de loc sufletul, nu eram în stare să te răsplătesc cu nimic...
— Vezi, Vasea, vezi ce fel de om îmi eşti! Uite ce tulburare te stăpîneştei zise Arkadi, care simţi în clipa aceea o mare greutate pe inimă şi îşi aminti scena din ajun de pe stradă.
— Lasă, lasă ! Tu vrei să mă liniştesc, dar eu n-am fost niciodată atît de liniştit şi de fericit ca acum ! Ştii tu... Ascultă, aş dori să-ţi povestesc totul, dar mă tem să nu te amărăsc... Tu veşnic te necăjeşti şi mă dojeneşti; iar eu mă înspăimînt... Priveşte-mă cum tremur acuma fără să ştiu : de ce ? Vezi tu, uite ce-aş vrea să-ţi spun. Mi se pare că mai înainte eu nu mă cunoşteam, da-da ! Dar şi pe alţii de abia ieri i-am cunoscut. Eu, frate, nu-mi dădeam seama şi nu-i preţuiam la justa valoare. Aveam o inimă aspră... De aceea, poate, s-a întîmplat că n-am făcut nici un bine. nimănui pe lume, absolut nimănui, fiindcă nu eram în stare — de altfel, chiar am o înfăţişare neplăcută... Iar alţii — oricare — numai bine mi-au făcut! Tu — cel dintîi: parcă nu văd ? Eu însă numai am tăcut, numai am tăcut!
— Vasea, lasă astea !
— De ce, Arkaşa ? Ce-i ? N-am doar nimic, îl întrerupse Vasea, abia rostind cuvintele printre lacrimi. Ţi-am

vorbit ieri despre
464

J,

Iulian Mastakovici. îl ştii şi tu ce sever ţi ce aspru este. Chiar si tu ai căpătat de cîteva ori mustrări de la dînsul. Iar cu mine ieri i s-a abătut să şuguiască şi să mă alinte, ba chiar şi-a deschis în faţa mea inima lui cea bună, pe care şi-o ascunde înţelepţeşte Je toţi ceilalţi.
— Şi ce-i cu asta, Vasea ? înseamnă numai că eşti vrednic de fericirea ta.
— Vai, Arkaşa ! Cît de mult aş dori să isprăvesc toată lucrarea asta ! Dar nu, am să-mi nimicesc fericirea! Am o presimţire. Nu însă din pricina lucrării... Vasea se întrerupse, pentru ca Arkadi să se uite chiorîş la manuscrisul enorm, urgent, de pe masă, asta nu-i nimic, numai hîrtie mîzgălită... nişte fleacuri ! Asta-i o problemă rezolvată... Eu... Arkaşa, am fost astăzi acolo, pe la ele... Dar n-am intrat înlăuntru. Mi-a fost peste putinţă. Eram tare amărît! Am stat numai la uşa casei. Ea cînta la pian. Am ascultat-o. Mă-nţelegi, Arkadi, rosti Vasea, coborîndu-şi vocea, n-am îndrăznit să intru...
— Ascultă, Vasea, ce-i cu tine ? Mă priveşti aşa de ciudat!
— Ce ? Nu-i nimic ! Mi-a venit o uşoară ameţeală. îmi tre-îjnură picioarele — pesemne unde n-am dormit toată noaptea şi am lucrat. Mi se împăienjenesc ochii. Aici, aici mă doare.
Vasea arătă spre inimă şi căzu leşinat.
Cînd îşi veni în fire, Arkadi căută să ia măsuri de constrîn-gere împotrivă-i. Vru să-l culce cu de-a sila în pat, dar Vasea se iopuse cu înverşunare. Plîngea, îşi frîngea mîinile, vroia să scrie mai departe, vroia să isprăvească neapărat cele două pagini ce-şi propusese. Ca să nu-l irite, Arkadi îl lăsă la scris.
— Vezi! spuse Vasea, aşezîndu-se la locul său. Uite, mi-a venit şi mie o idee. Am o nădejde.
Şi-i zîmbi lui Arkadi. O adevărată rază de speranţă îi învioră faţa palidă.
— Uite ce-o să fac : poimîine am să-i duc o parte din lucrare, nu totul. Despre rest am să-i trag o minciună. Ii voi spune că a ars, am udat-o din greşeală, am pierdut-o... în sfîrşit, că n-am terminat-o. Eu nu pot minţi. Singur o să-i explic totul. Ştii ce ? ,Arn să-i lămuresc toate cele. O să-i spun : aşa şi aşa, n-am dovedit-o... Am să-i povestesc despre dragostea mea. Doar el singur s-a însurat de curînd şi are să mă înţeleagă. Am să-mă port, bineînţeles, cuviincios, am să-i vorbesc cu voce scăzută. Are să-mi vadă lacrimile. Ele îl vor mişca...
30
465
— Da, fireşte, du-te la dînsul să te explici... De altfel, nici nu-i nevoie de lacrimi. Adică de ce ? Vasea, zău că m-ai băgat şi pe mine în toţi sperieţii.
— Da, am să mă duc, am să mă duc. Iar acuma lasă-mă să scriu, Arkaşa ! Nam să supăr pe nimeni, lasă-mă să scriu !
Arkadi se trînti pe pat. Nu prea avea însă încredere în Vasea — ba chiar de loc. Vasea era capabil de orice. Dar să-şi ceară iertare ? De ce ? Cum ? Necazul nu-i venea de aici, ci fiindcă nu-şi îndeplinise îndatoririle. Vasea se simţea vinovat *faţă de sine însuşi.* Se socotea nerecunoscător înaintea sorţii. Zguduit şi strivit de fericire, se considera nedemn de ea. Născocise, în sfîrşit, un pretext pentru a luneca pe panta asta. De ieri nu-şi revenise încă din surpriză, — asta era toată explicaţia, se gîndi Arkadi Ivanovici. Trebuie salvat ! Trebuie împăcat cu sine însuşi. El singur îşi îngînă prohodul. Se gîndi ce se gîndi; şi, în cele din urmă, hotărî să se ducă neîntîrziat la Iulian Mastakovici. Chiar mîine o să se ducă şi are să-i povestească tot-tot.
Vasea şedea şi scria. Arkadi Ivanovici, vlăguit de atîta zbucium, se întinse pe pat ca să mai dezbată în minte situaţia şi se trezi înainte de revărsatul zorilor.
-— Uf, drace ! Iarăşi ! exclamă el, privindu-l pe Vasea, care şedea şi scria într-una.
Arkadi se repezi la dînsul, îl înşfacă în braţe şi-l culcă cu de-a sila în pat. Vasea zîmbea. Pleoapele îi căzeau de istovire. Abia putu să rostească :
— Tocmai vroiam şi eu să mă culc. Ştii ce, Arkaşa ? Am o idee : o să isprăvesc lucrarea. Am început să-i dau zor la scris. Nu enam în stare să şed la lucru mai mult. Trezeşte-mă la opt.
Fără să-şi fi încheiat fraza, Vasea adormi buştean.
— Mavra ! îi spuse în şoaptă Arkadi Ivanovici femeii care aducea ceaiul. El ne-a rugat să-l trezim peste un ceas. Cu nici un preţ ! Lasă-l să doarmă chiar zece ore, mă-nţelegi ?
— Cum de nu, tătucule !
— Pentru prînz să nu găteşti nimic, cu lemnele să nu te foieşti prea mult, să nu faci zgomot, că-i vai de capul tău ! Dacă dumnealui va întreba de mine, să-i spui că m-am dus la slujbă, înţelesu-m-ai ?
— Nţeles, tătucule ! N-are decît să se odihnească cît i-o plăcea ! Ce treabă am eu ? Mă bucură cînd boierii dorm şi priveghez cu grijă bunul boieresc. Iar deunăzi, cînd am spart o cană şi aţi binevoit să mă ocăriţi, atunci să ştiţi că n-am fost eu de vină,

ci mîţa a spart-o. Atîta doar că n-am ţinut-o diin scurt : Zît, i-am strigat, blestemata !
— Sst! Tacă-ţi gura !
Arkadi Ivanovici o petrecu pe Mavra pînă la bucătărie, îi ceru cheia şi o încuie acolo sub lacăt. Plecă apoi la slujbă. Pe drum îşi bătu capul cum să se înfăţişeze înaintea lui Iulian Mastakovici. Ar fi oare o faptă convenabilă sau ar fi privită ca o necuviinţă din parte-i ?
Sosi la servici cu oarecare teamă şi se informă îngrijorat dacă excelenţa-sa se afla acolo. I se spuse că lipseşte şi că nici nu va veni. Arkadi Ivanovici se gîndi numaidecît să se ducă la dînsul acasă ; dar chibzui la vreme că dacă Iulian Mastakovici nu venise la slujbă, înseamnă că, de bună seamă, era ocupat şi acasă. Rămase pe loc.
Ceasurile i se păreau nesfîrşite. Iscodi pe furiş despre lucrarea încredinţată lui Şumkov. Dar nimeni nu ştia nimic. Se spunea numai că Iulian Mastakovici binevoise să-i încredinţeze nişte însărcinări speciale, dar ce anume — nu ştia nimeni. In sfîrşit, bătură ceasurile trei şi Arkadi Ivanovici dădu s-o zbughească acasă. în antreu însă îl opri un conţopist, care-i spuse că Vasili Petrovioi Şumkov trecuse pe acolo — să tot fi fost orele unu — şi întrebase, adăugă slujbaşul : „Dacă sînteţi dumneavoastră aici şi dacă n-a fost la servici Iulian Mastakovici". La auzul acestor ştiri, Arkadi Ivanovici tocmi o birjă şi ajunse acasă speriat din cale-afară.
Şumkov era acasă. Se plimba prin odaie straşnic de surescitat. Dînd cu ochii de Arkadi Ivanovici, îşi veni numaidecît în fire, îşi luă de seamă şi se grăbi să-şi ascundă tulburarea. Se puse pe tăcute la masa de scris. Evita parcă întrebările amicului său, care erau ca o povară pentru dînsul ; chibzui ceva în sinea lui şi hotărî să nu-i dezvăluie planul — deoarece nu se mai putea bizui nici pe prietenie. Toate acestea îl uimiră pe Arkadi, care simţi în inimă săgetătura unei dureri grele şi adînci. Se aşeză pe pat şi deschise o cărţulie, singura din patrimoniul său, fără să-şi ia însă ochii de la bietul Vasea, care tăcea cu încăpăţînare şi scria fără să-şi ridice capul de pe manuscris. Trecură aşa cîteva ore şi chinurile lui Arkadi ajunseră la culme. In sfîrşit, către ceasurile unsprezece, Vasea îşi înălţă fruntea şi, cu o căutătură fixă, ştearsă, îl privi pe Arkadi, care rămase în aşteptare. Trecură două-trei minute. Vasea tăcea mai departe. „Vasea !" strigă Arkadi. Şumkov nu răspunse. „Vasea !" repetă el, sărind din pat. „Vasea, ce-i Cu tine ? Ce ai ?" ţipă Arkadi, apropiindu-se dintr-un salt de prie-

tenul sau. Vasea ridică fxuntea şi îl privi din nou cu aceeaşi căutătură fixă şi ştearsă. „Parcă ar fi cataleptic !" se gîndi Arkadi, tremurînd de spaimă. înşfacă o carafă cu apă, îl săltă puţin pe Vasea, îi turnă apă în cap, îi udă tîmplele, îi frecă mîinile între palmele sale. Vasea îşi mai reveni puţin. „Vasea, Vasea 1 striga Arkadi şi vărsa şiroaie de lacrimi, namaiputîndu-se stăpîni: Vasea, nu te prăpădi. Vino-ţi în fire ! Vino-ţi în fire !..." Fără să-şi sfîr-şească fraza, Arkadi îl strînse cu putere în braţe. O senzaţie de durere trecu pe faţa lui Vasea, care îşi şterse fruntea şi se apucă de cap, temîndu-se parcă să nu i se spargă în ţăndări.
— Nu ştiu ce se petrece cu mine ! rosti în cele din urmă Vasea. Mi se pare că m-am istovit. Ei, bine, bine ! Ajunge, Arkadi, nu te întrista, destul ! repetă el, privindu-l cu o căutătură sleită, mohorîtă. De ce eşti îngrijorat ? Lasă, destul !
— Cum ? Tu, tu însuţi mă consolezi pe mine, exclamă Arkadi, cu inima zdrobită. Vasea, îngăimă el, în sfîrşit. întinde-te pe pat şi dormi un pic. Nu vrei ? Nu te mai chinui în zadar ! Mai bine apucă-te de- lucru mai tîrziu !
— Da, da ! încuviinţă Vasea. Poftim ! Am să mă culc. Bine I Vezi tu, voisem să termin lucrarea; aoum, însă, m-am răzgîn-dit, da...
Arkadi îl duse în braţe la pat.
-— Ascultă, Vasea, îi spuse el cu hotărîre. Trebuie rezolvată definitiv chestiunea asta. Spune-mi, ce ţi-ai băgat în cap ?
— Ah ! oftă Vasea, făcînd un gest de lehamite cu mîna-i slăbită, şi îşi întoarse capul în altă parte.
— Destul, Vasea, ajunge ! Hotărăşte-te odată ! Nu vreau să fiu ucigaşul tău. Nu mai pot tăcea. N-ai să adormi pînă nu te hotărăşti să-mi spui totul, te cunosc eu.
— Cum vrei tu, cum vrei tu, repetă enigmatic Vasea. „Se predă I" se gîndi Arkadi Ivanovici.
— Urmăreşte-mă, Vasea, îi spuse Nefedevici. Adu-ţi aminte ce ţi-am mai spus, că mîine te voi salva. Mîine o să-ţi hotărăsc soarta ! Dar ce vorbesc eu despre soartă ! M-ai speriat atît de cumplit, Vasea, încît am ajuns să mă exprim cu cuvintele tale. Ce soartă ! Astea-s în fond nişte fleacuri — o nimica toată ! Tu ţii să nu pierzi bunăvoinţa şi, dacă vrei, iubirea lui Iulian Mastako-vici, da ! Şi n-ai să le pierzi, vei vedea... Eu...
Arkadi Ivanovici ar mai fi vorbit încă mult şi bine, dar Vasea îl întrerupse. Se săltă niţeluş din pat, cuprinse în tăcere, cu amîn-două braţele, gîtul lui Arkadi Ivanovici şi-l sărută.

Ajunge ! rosti el cu o voce stinsă. Destul! Să nu mai vorbim despre asta !
Şi Vasea se întoarse din nou cu faţa la perete.
„O, Doamne ! îşi zise Arkadi. O, Doamne ! Oare ce se petrece cu dînsul ? S-a zăpăcit de tot. Oare ce hotărîre o fi luat ? Are să se nenorocească."
Arkadi îl privea deznădăjduit.
„Dacă s-ar îmbolnăvi, se gîndi Arkadi, poate că ar fi spre binele lui. O dată cu boala, i-ar trece şi grijile, iar chestiunea lui s-ar lichida în modul cel mai favorabil. Dar ce prostii îndrug ! Ah, Ziditorule !..."
între timp, Vasea parcă aţipise. Arkadi Ivanovici se bucură. „Semn bun !" îşi zise şi hotărî să vegheze toată

noaptea la căpă-tîiul lui. Dar Vasea era neliniştit. Tresărea mereu, se zvîrcolea în pat şi îşi deschidea ochii pentru cîte-o clipă. In sfîrşit, istovirea îl birui. Parcă adormi tun. Se făcuseră orele două noaptea. Arkadi Ivanovici moţăia pe scaun, cu cotul rezemat de masă.
Se cufundă într-un vis neliniştit şi ciudat. I se părea că nu doarme şi că Vasea sade culcat în pat, ca şi mai înainte. Dar curios lucru ! Avea impresia că Vasea se preface, că-l minte chiar, şi-i gata-gata să se scoale încetişor şi, crăpîndu-şi uşor ochii, în urmărirea lui, vrea gS se furişeze spre masa de scris. O durere năprasnică săgeta inima lui Arkadi. îl cuprinseră necazul, jalea şi regretul, văzînd că Vasea nu mai are încredere în el, ci umblă cu ascunzişuri şi se fereşte de dînsul. Vru să-l cuprindă, să ţipe, să-l ducă la pat... Atunci Vasea, din braţele sale, începu să răcnească ; iar el parcă purta spre pat un trup neînsufleţit. O sudoare :,rece îmbrobonea fruntea lui Arkadi, inima îi bătea sălbatic. Deschise ochii şi se trezi. Vasea şedea la masă, în faţa sa, şi scria. Fără să mai aibă încredere în simţurile sale, Arkadi îşi aruncă ochii la pat. Vasea nu era acolo.- Nefedevici sări speriat, încă sub impresia visului. Vasea nici nu se clintise din loc. Scria într-una. Atunci Arkadi văzu cu groază cum purta Vasea pana uscată pe hîrtie, cum întorcea foile albe, nescrise, şi se grăbea, se grăbea să umple pagina, ca şi cum ar fi săvîrşit operaţia în mod perfect, eu deplin succes ! „Nu, asta nu-i catalepsie !" se gîndi Arkadi Ivanovici şi un tremur nervos îi trecu prin tot corpul. „Vasea, Vasea, răspunde-mi!" răcni el şi îl apucă de umăr. Dar Şumkov tăcea şi urma să scrie, zorit, purtîndu-şi pana uscată pe hîrtie.
— în sfîrşit, am început să *scriu repede,* rosti Vasea fără să ridice capul spre Arkadi.
469
Arkadi îl înşfacă de mînă şi-i smulse pana.
Un geamăt izbucni din pieptul lui Vasea. Lăsă să-i cadă mîna în jos şi-şi înălţă ochii spre Arkadi ; apoi, cu un simţămînt de chinuitoare tristeţe, îşi trecu palma pe frunte, ca şi cum ar fi vrut să. înlăture o povară de plumb, care-i apăsa întreaga fiinţă ; după aceea, încetişor, i se lăsă capul în piept.
— Vasea, Vasea, strigă deznădăjduit Arkadi Ivanovici. Vasea ! Peste un minut, Şumkov îl privi. Lacrimi îi umplură ochii mari,
albaştri. Iar faţa lui, palidă şi blajină, exprima un chin fără margini... Şopti ceva neînţeles.
— Ce-i, ce-i ? izbucni Arkadi, aplecîndu-se asupra lui.
-— De ce ? De ce vor să mă ia ? şopti Vasea. De ce ? Ce-am făcut ?
— Vasea, ce-i cu tine ? De ce te temi, Vasea ? Ce ai ? exclamă Arkadi, frîngîndu-şi mîinile de deznădejde.
— De ce mă dau la oaste ? spuse Vasea, privindu-şi prietenul drept în ochi. De ce ? Ce-am făptuit ?
Lui Arkadi i se făcu părul măciucă în cap. Nu-i venea să creadă. Stătea înmărmurit deasupra lui.
Peste cîteva clipe îşi luă de seamă. „Nu-i nimic, pesemne-i ceva trecător !" îşi zise Arkadi, palid, cu buzele vinete tremurînde şi dădu repede să se îmbrace. Vroia să alerge în goană după doctor. Deodată, Vasea îl strigă ; atunci Arkadi se aruncă spre dînsul şi îl îmbrăţişa, ca o mamă căreia i se smulge copilul său drag.
— Arkadi, Arkadi, să nu spui la nimeni. M-auzi ? Pacostea asta-i a mea ! Eu singur trebuie s-o suport...
— Ce-i cu tine ? Ce-i cu tine ? Vino-ţi în fire, Vasea, vino-ţi în fire !
Vasea oftă şi lacrimi liniştite şiroiră pe obrajii săi.
— De ce s-o omor pe dînsa ? Adică cu ce-i vinovată ea ? Cu ce ? mormăi Şumkov cu o voce. chinuită, sfîşietoare. Păcatul e al meu, păcatul e numai al meu !...
Vasea tăcu cîteva clipe.
— Adio, iubita mea ! Adio, iubita mea ! şopti bietul, clăti-nînd din cap. Arkadi se cutremură, îşi veni în fire şi dădu să se repeadă după doctor. Haidem ! A sosit ceasul! răcni Vasea, îndemnat de ultima mişcare a lui Arkadi. Să mergem, frate, să mergem. Sînt gata ! Tu să mă conduci! Vasea tăcu şi-i aruncă lui Arkadi o privire dezolată, neîncrezătoare.
— Vasea, să nu vii după mine, pentru numele lui Dumnezeu ! Aşteaptă-mă aici. Acuşi, acuşi mă întorc la tine, zise Arkadi Iva-
470
novici şi, pierzîndu-şi şi el capul, îşi înşfacă şapca ca să alerge pă doctor.
Şumkov se aşează numaidecît. Era tăcut şi ascultător. Numai în ochii săi lucea o hotărîre îndîrjită. Arkadi se întoarse, luă de pe masă briceagul deschis, se mai uită o dată la sărmanul său prieten, apoi ieşi în goană din casă. Erau orele opt dimineaţa. Lumina gonise de mult semiîntunericul din odaie.
Nefedevici nu găsi pe nimeni. Alergă un ceas bătut. Află cîteva adrese de la portarii caselor pe la care întreba dacă nu locuieşte cumva acolo vreun medic ? Dar toţi doctorii erau plecaţi —- care la slujbă, care pe la alte treburi de-ale lor. Găsi un singur medic care tocmai primea pacienţi. Acesta îl chestiona îndelung şi amănunţit pe servitorul care-l anunţase pe Nefedevici : din partea cui vine, cum şi ce fel de persoană este, ce nevoie îl aduce şi ce semnalmente are acest vizitator matinal... pentru ca, la urmă, să încheie că nu-l poate primi, avînd mult de lucru, că-i este imposibil să se deplaseze — mai ales că asemenea bolnavi trebuiesc duşi la spital.
Atunci Arkadi, distrus, zguduit pînă-n fundul sufletului, neaş-teptîndu-se de loc la asemenea deznodămînt, lăsă baltă orice, în frunte cu toţi doctorii de pe lume, şi porni fuga acasă, speriat la culme din pricina sănătăţii lui Vasea. Dădu buzna în locuinţă. Ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat, Mavra mătura pe jos, făcea surcele şi se pregătea să aţîţe focul în sobă. Arkadi intră în odaie. Iar Vasea — ia-l de unde nu-i... Plecase de acasă.
„încotro ? Unde ? In ce parte o fi luat-o nefericitul ?" îşi zise Arkadi, ou sufletul îngheţat de groază. începu s-o

descoasă pe Mavra. Ea nu ştia şi nu văzuse nimic. Nici nu-l auzise pe Vasea ieşind, Doamne iartă-mă ! Nefedevici o luă la goană spre Kolomna.
Cine ştie de ce îi trecu prin cap că acolo trebuie să se afle.
Cînd sosi Arkadi la familia Arterniev, bătuse ora zece. Vasea nu era aşteptat acolo, nu fusese văzut şi nu se ştia nimic de dînsul. Adînc tulburat, cuprins de spaimă, Nefedevici stătea în faţa gazdelor, întrebînd : unde-i Vasea ? Bătrînei parcă i se tă-iaseră picioarele şi se prăvăli pe divan. Lizanka, tremurînd de groază, începu să-l întrebe despre cele întîmplate. Ce mai puteau vorbi ? Arkadi Ivanovici scăpă repede de ele : născoci o minciună Şi porni la goană, lăsînd pe toţi pradă alarmei şi chinurilor.
471
Nefedevici o luă la fugă spre departamentul său, oa să nu întîrzie, cel puţin, la slujbă şi să anunţe acolo pentru a se lu$_a$ măsuri grabnice. îşi zise că Vasea ar putea fi la Iulian Masta-kovici. Aceasta era presupunerea cea mai plauzibilă. înainte de orice, chiar înainte de a se duce la Kolornna, Arkadi se gîndise la posibilitatea asta. Trecînd cu birja pe lîngă casa excelenţei-sale, el vru să se oprească ; dar porunci numaidecît vizitiului să ţină drumul mai departe. Hotărî să se informeze mai întîi dacă nu se ştie ceva la instituţia unde lucra ; şi numai după aceea, dacă nu-l va găsi acolo, să se prezinte excelenţei-sale, cel puţin pentru a raporta în privinţa lui Vasea.
încă din vestibul, colegii săi mai tineri, cei mai mulţi egali în grad cu dînsul, îl înconjurară pe Arkadi Ivanovici şi, într-un glas, îl întrebară : ce se întîmplase ou Vasea ? Aceştia, vorbind toţi deodată, spuneau că Vasea îşi pierduse minţile. înnebunise şi-l urmărea ideea că vroiau, cică, să-l trimită la oaste pentru neîndeplinirea corectă a îndatoririlor sale.
Arkadi Ivanovici răspundea la stînga şi la dreapta sau, mai bine zis, nu dădea nimănui un răspuns precis, străduindu-se să pătrundă în birourile dinlăuntru. Află din mers că Vasea se găsea în cabinetul lui Iulian Mastakovici, unde intraseră cu toţii. Acolo se dusese şi Esper Ivanovici. Nefedevici se opri o clipă. Cineva dintre superiori îl întrebă : încotro a apucat şi ce treabă are ? Fără să distingă figura acestuia, Arkadi mormăi ceva despre Vasea şi apucă de-a dreptul spre cabinet. De acolo se şi auzi vocea lui Iulian Mastakovici. „încotro ?" îl întrebă cineva chiar la uşă. Arkadi Ivanovici aproape se pierdu cu firea. Era cît pe ce să se întoarcă, dar prin uşa întredeschisă îl văzu pe bietul său Vasea. Atunci deschise uşa şi se strecură, cu chiu, cu vai, în cameră. Acolo era învălmăşeală şi uimire, pesemne, unde Iulian Mastakovici se arăta foarte necăjit. Lîngă dînsul se găseau funcţionarii mai de vază ; îşi dădeau cu părerea, fără să se ia vreo hotărîre. Ceva mai la o parte stătea Vasea. Cînd se uită la dînsul, lui Arkadi i se tăie răsuflarea. Palid, cu capul în sus, Şumkov stătea în poziţia de drepţi, ca un recrut înaintea comandanţilor, cu călcîiele lipite, cu palmele întinse pe vipuşca pantalonilor, îl privea ţintă în ochi pe Iulian Mastakovici.
Nefedevici fu numaidecît observat şi cineva, ştiindu-i colegi de cameră, raportă acest amănunt excelenţei-sale. îl aduseră pe Arkadi mai aproape. El vru să răspundă ceva la întrebările puse de unii, dar — cînd se uită la Iulian Mastakovici şi văzu în-

tipărită pe faţa acestuia o sinceră compătimire — se cutremură şi izbucni în hohote de plîns, ca un copil. Ba, mai mult : se repezi j$_a$ şeful său, îi apucă mîna şi o duse la ochi, scăldînd-o în lacrimi — aşa că însuşi Iulian Mastakovici se văzu nevoit să şi-o retragă în grabă, făcînd un gest cu ea în aer ; apoi adăugă : „Ei, lasă, frate, destul! Văd că ai inimă bună."
Arkadi plîngea cu hohote, aruncînd tuturor priviri rugătoare. *l* se părea că toţi sînt fraţi cu bietul Vasea şi, doborîţi de du-$_r$ere, îl deplîng. „Ce-a fost ? Cum s-a întîmplat una ca asta cu $_e$l ? îl întrebă Iulian Mastakovici. Din ce pricină şi-a pierdut
minţile ?"
— Din re-cu-noş-tinţă 1 abia putu să articuleze Arkadi Ivanovici.
Toată lumea primi răspunsul cu uimire. Explicaţia le păru tuturor stranie şi neverosimilă : oare cum şi-ar putea pierde minţile un om numai din recunoştinţă ? Arkadi îi lămuri, pe cît se
pricepu şi el.
— Ce păcat, Doamne, Dumnezeule! rosti, în sfîrşit, Iulian Mastakovici. De altfel, lucrarea pe care i-am încredinţat-o nu era nici prea importantă, şi nici urgentă. Uite cum, din nimica toată, se poate prăpădi un om ! Ce putem face ? Duceţi-l de aici!...
Iulian Mastakovici se adresă apoi din nou lui Arkadi Ivanovici şi-l întrebă : „Ne roagă, zise excelenţa-sa, arătîndu-l pe Vasea, să nu spunem nimic despre asta unei fete. Cine-i ea ? Logodnica lui ?"
Arkadi îi dădu explicaţii. între timp, Vasea se frămînta ca şi cum ar fi încercat, cu o supraomenească încordare, să-şi amintească un lucru important şi necesar, care i-ar putea fi de folos tocmai acum. Din cînd în cînd, îşi rotea chinuit ochii, parcă spe-rînd că cineva din asistenţă i-ar putea aminti ceea ce uitase el. îşi pironi ochii asupra lui Arkadi. în sfîrşit, dintr-o dată, cu un licăr de nădejde în ochi, Şumkov se urni din loc ; porni cu stîn-gul, bătu cu talp?. de pămînt trei paşi ostăşeşti cît putu mai îndemînatic şi îşi lovi chiar călcîiul cu cizma dreaptă, ca soldaţii care se apropie, chemaţi de ofiţerul comandant.
— Am un defect fizic, excelenţă, sînt slab şi mic de statură, nu-s bun de armată, rosti el, sacadat.
Cei din cameră, toţi pînă la unul, simţiră o strîngere de inimă. Chiar Iulian Mastakovici, cu toată tăria lui de caracter, lăsă să-i cadă o lacrimă din ochi. „Duceţi-l!" rosti el, făcînd un gest de regret cu mîna.

173
- Capul la ras ! rosti Vasea cu jumătate de gură, făcu stîn. ga-mprejur şi ieşi din cameră. Se năpustiră după dînsul toţi cei pe care-i interesa soarta lui. Arkadi se înghesui printre ceilalţi Şumkov fu aşezat în vestibul în aşteptarea internării şi a ambulanţei care urma să-l ducă la spital. Şedea tăcut şi părea foarte îngrijorat. Făcea cîte un semn din cap cunoscuţilor : ca şi cum şi-ar fi luat rămas bun de la dînşii. Arunca din clipă în clipă priviri spre uşă, pregătindu-se pentru (momentul cînd i se va spune : „A sosit timpul". în jurul lui se strînsese multă lume. Oamenii clătinau din cap, tînguindu-l. Mulţi rămaseră uimiţi de povestea lui, care se răspîndi ca fulgerul. Unii dezbăteau cazul. Alţii îl compătimeau şi îl lăudau pe Vasea. Spuneau că fusese un tînăr aşa de modest şi de liniştit : promitea foarte mult. Povesteau cît de stăruitor fusese Ia învăţătură. Era însetat de cunoştinţe, dornic să se instruiască. „Prin propriile sale puteri s-a ridicat dintr-o stare socială umilă I" remarcă cineva. Se vorbea cu înduioşare despre afecţiunea excelenţei-sale faţă de dînsul. Unii se apucară să lămurească chestiunea : de unde şi pînă unde i-a venit în cap gîndul — oare l-a şi făcut să-şi piardă minţile — că va fi trimis Ia mili-tărie, fiindcă nu-şi terminase lucrarea ? Se spunea că sărmanul, ieşit de curînd din clasa birnicilor, căpătase postul de slujbaş cu primul său grad numai şi numai prin stăruinţa lui Iulian Masta-kovici, care ştiuse să descopere la dînsul talent, supunere şi o rară blîndeţe.
într-un ouvînt, se făcură multe tîlcuri de tot felul şi se dădură diferite păreri. Printre slujbaşii impresionaţi mai profund de eveniment, se distingea îndeosebi un coleg de birou al lui Vasea Şumkov. Era un om foarte mic de statură şi nu prea tînăr, ci aşa, cam la vreo treizeci de ani. Palid, alb ca varul, tremura din tot trupul şi surîdea într-un chip straniu, fiindcă îndeobşte orice trebuşoară scandaloasă sau vreo scenă de groază sperie şi totodată distrează oarecum pe un spectator străin. Alerga într-una împrejurul cercului de oameni din preajma lui Şumkov ; şi, cum era mărunt, se înălţa în vîrful degetelor, apuca de cîte un nasture pe oricine îi cădea sub mînă (adică pe care avea dreptul să-l apuce) şi le spunea tuturor ca el cunoaşte iţele acestei afaceri, că nu-i la mijloc o chestiune simplă, ci destul de importantă, care nu poate fi lăsată aşa... Se sălta pe urmă tot aşa în vîrful picioarelor, şoptea ceva la urechea ascultătorului, dădea iarăşi de două-trei ori din cap şi alerga din nou mai departe.
474

T

în sfîrşit, spectacolul se isprăvi : se iviră un paznic şi un felcer de l[a] spital, se apropiară de Vasea şi-i spuseră că a sosit vremea j[e] plecare. El sări ars în sus, se frămîntă o clipă şi plecă cu dînşii, rotindu-şi privirea de jur împrejur. Căuta cu ochii pe cineva ! Vasea, Vasea !" îl strigă Arkadi Ivanovici, într-un hohot de plîns. Vasea se opri, iar Arkadi, înghesuindu-se, răzbătu pînă lîngă dînsul. g[e] aruncară unul în braţele altuia, pentru ultima oară şi se strin-[s]eră cu putere... îţi făcea milă să-i vezi. Ce himerică nenorocire le smulgea lacrimi din ochi! De ce plîngeau ? Unde era nenorocirea ? De ce nu se înţelegeau — unul pe celălalt ?
— Ţine asta ! So păstrezi, îi spuse Şumkov, vîrînd o hîrtiuţă în mîna lui Arkadi. Să nu mi-o. ia. Mi-o aduci tu pe urmă ! Să mi-o aduci ! S-o păstrezi... Vasea nu-şi isprăvi vorba : îl chemară însoţitorii. Şumkov coborî în goană scara, dînd din cap tuturora în semn de rămas bun. Pe faţă i se citea deznădejdea. în sfîrşit, îl suiră în ambulanţă, şi îl duseră. Arkadi desfăcu în grabă **hârtia** : era bucla Jin părul negru al Lizei, de care Şumkov nu se despărţise niciodată. Lacrimi fierbinţi izvorîră din ochii lui Arkadi. „Ah, sărmana
Liza !"[3]
După orele de birou, Arkadi Ivanovici se duse la cei din Ko-lomna. E greu de descris ce-a fost acolo ! Pînă şi Petea, micuţul Pe-tea, care nici nu înţelegea în totul ce se petrecuse cu bunul Vanea — chiar el se ascunse într-un ungher, îşi acoperi faţa cu minutele şi plînse cu hohote din adîncul inimioarei lui de copil.
Se lăsase de mult amurgul, cînd Arkadi se întorcea acasă. Apro-piindu-se de malul Nevei, se opri o clipă şi aruncă o privire, ca un jungher, de-a lungul fluviului, în depărtările fumurii, tulburi, îngheţate, pe care dintr-o dată le împurpura apusul însîngerat, stin-gîndu-se pe bolta cuprinsă de neguri. Noaptea se aşternea peste oraş şi peste lunca întinsă a Nevei, umflată de zăpada încremenită de ger, deasupra căreia, în cele din urmă pîlpîiri ale soarelui — promoroaca împrăştiase miriade de ace scăpărătoare.
Se întărise un ger de vreo douăzeci de grade. Aburi îngheţaţi în-văluiau caii mînaţi în goană, pînă la istovire, şi pe oamenii care alergau. Văzduhul dens vibra la cel mai slab zvon, iar trimbele de fum care se ridicau ca nişte uriaşi din hogeagurile acoperişurilor de pe amîndouă malurile Nevei se înălţau spre cerul îngheţat — ba nipletindu-se, ba despletindu-se — îngrămădind parcă clădării de [c]ase unele peste altele, ca şi cum un nou oraş s-ar fi zidit în văzduhuri... în sfîrşit, lumea aceasta întreagă, cu toţi locuitorii săi, pu-
475
ternici şi slabi, cu toate sălaşurile lor, aziluri de cerşetori sau palate aurite — desfătarea puternicilor acestei lumi — totul, în amurg[u]] acela, părea o iluzie fantastică, magică, un vis care se va împrăştia şi se va mistui ca aburul către cerul siniliu-închis. Prietenul însin. gurat al sărmanului Vasea surprinse un gînd straniu cuibărindu-s[e] în cap. Se cutremură; iar în inima lui, în clipa aceea, parcă se năpusti un şuvoi de sînge clocotitor, înfierbîntat de fluxul unei puternice senzaţii, necunoscute încă de dînsul. I se păru că abia atunci înţelese toată neliniştea prietenului său şi află de ce îşj pierduse minţile bietul Vasea, care nu şi-a putut suporta fericirea. Buzele începură

să-i tremure, ochii i se aprinseră, păli şi parcă în clipa aceea pătrunse cu mintea ceva nou...
Nefedevici ajunse posomorit şi morocănos. îşi pierdu toată veselia. Vechea-i locuinţă îi deveni nesufertiă. Se mută în altă parte. La cei din Kolomna nu vroia şi nici nu putea să se mai ducă. Peste doi ani se întîlni la biserică cu Lizanka. Se măritase. In urma ei venea doica purtând un prunc în braţe. Se salutară şi mult timp evitară să răscolească trecutul. Liza-i spuse că, slavă Domnului, e fericită, că nu trăieşte în sărăcie. Are un soţ bun, pe care îl iubeşte... Dar dintr-o dată, pe cînd vorbea, lacrimi îi izbucniră din ochi, i se frînse glasul, se întoarse brusc şi se lăsă în genunchi în faţa altarului ca să-şi ascundă durerea de ochii oamenilor...